

Athens social atlas

ΑΤΛΑΝΤΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
19.10.16 | ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Θωμάς ΜΑΛΟΥΤΑΣ

Athens social atlas

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ, ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ
ΑΤΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Θωμάς ΜΑΛΟΥΤΑΣ

Κοινωνικός Άτλαντας της Αθήνας

Ο Κοινωνικός Άτλαντας της Αθήνας στοχεύει στην ανάδειξη σημαντικών δομών και διαδικασιών που συνιστούν τον κοινωνικό ιστό της πόλης και οριοθετούν από τους πολλούς τρόπους με τους οποίους αυτές συνυφίνονται με την καθημερινή και την ευρύτερη λειτουργία της, καθώς και με το κατασμένο περιβάλλον της. Η πλησιονότητα των λημμάτων που περιλαμβάνει ο Άτλαντας προέρχεται από πρόσφατες και παλαιότερες ερευνητικές δουλειές για την Αθήνα, οι οποίες έχουν παραγάγει δεδομένα και ερμηνείες που συχνά δεν είναι ευρέως γνωστά.

Τα λήμματα του Άτλαντα είναι ασύμμετρα τόσο όσον αφορά το μέγεθος και το συνοδευτικό υλικό τους, όσο και την κλίμακα της πόλης στην οποία αναφέρονται. Ορισμένα αναφέρονται σε ζητήματα που καλύπτουν το σύνολο της μητροπολιτικής περιοχής (όπως η γεωγραφική κατανομή των κατοίκων της πόλης σύμφωνα με το εισόδημά τους). Άλλα αφορούν, αντίθετα, μία μόνο συνοικία (την Κυψέλη, για παράδειγμα) ή

Τι είναι ο Άτλαντας Κοινωνικής Γεωγραφίας της Αθήνας;

- διαδικτυακός τόπος με κείμενα και εποπτικό υλικό που αφορούν τις κοινωνικές δομές και διαδικασίες της πόλης
- το υλικό του προέρχεται, κυρίως, από πρόσφατες και παλαιότερες ερευνητικές δουλειές
- δεν πληροφορεί απλώς, τα κείμενα που περιλαμβάνει εκφράζουν απόψεις
- διασφαλίζει την ποιότητά του μέσα από τη Συντακτική του Επιτροπή

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τι τον διακρίνει από παλαιότερους άτλαντες;

- ψηφιακός και διαδικτυακός χωρίς έντυπη μορφή
- διαδικασία συνεχούς εμπλουτισμού και επικαιροποίησης του υλικού του
- δυναμικό φόρουμ που θα διευρύνεται συνεχώς

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ιστορικό

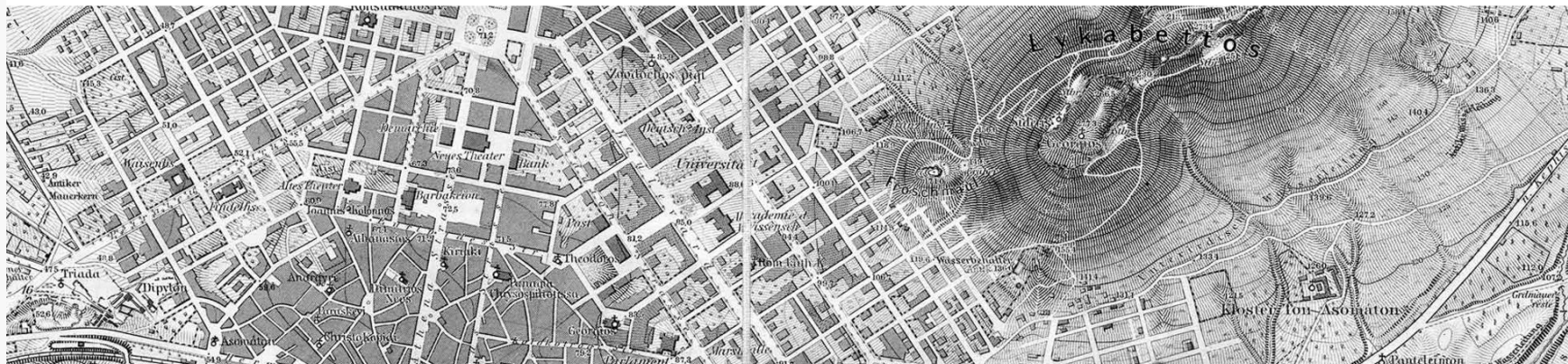
- ο κεντρικός ρόλος του Ιδρύματος Ωνάση
- ο ρόλος των φορέων που συνεργάστηκαν άμεσα και έμμεσα (Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, ΕΚΚΕ, Έφα, ΕΛΣΤΑΤ)
- οι συγγραφείς, οι επιμελητές, η συντακτική επιτροπή, ο σχεδιαστής του ιστότοπου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Τι περιλαμβάνει;

- 61 κεφάλαια από 74 συγγραφείς σε 2 γλώσσες
- 15 κεφάλαια υπό προετοιμασία
- εισαγωγικά κείμενα (το έργο, οι συγγραφείς κ.ά.)

Το Έργο

Αντικείμενο

Ο Κοινωνικός Άτλαντας της Αθήνας έχει ως στόχο την ανάδειξη και κριτική συζήτηση θεμάτων που αφορούν την **κοινωνική γεωγραφία της Αθήνας** μέσα από πολλαπλές οπτικές γωνίες, ιδιαίτερα όσον αφορά την τελευταία 20ετία. Έτσι, περιλαμβάνει κείμενα και υλικό που αφορούν την ιστορική συγκρότηση του χώρου της πόλης από τον 19^ο αιώνα, την κοινωνική της διαστρωμάτωση, τη διοίκηση της, τον διεθνή οικονομικό της ρόλο, τις μεταναστευτικές ομάδες, τις πρακτικές στέγασης, τις καθημερινές μετακινήσεις των κατοίκων της, αλλά και θέματα επικεντρωμένα σε συγκεκριμένες περιοχές της όπως η Ομόνοια, τα Αναψώτικα, το Φαληρικό Δέλτα, η οδός Ιπποκράτους και άλλες. Το μεγάλο θεματικό εύρος και η διαφορετική επικέντρωση των επιμέρους κειμένων, οδήγησαν στην επιλογή ο άτλαντας αυτός να μην έχει τη συμβατική δομή ενός συλλογικού τόμου με αρχή, μέση και τέλος.

Η οργάνωσή του είναι πολύ πιο ελεύθερη. Τα επιμέρους λήμματά του κατανέμονται σε 15 βασικές θεματικές κατηγορίες: Ιστορία, Κοινωνική Δομή, Πολιτική, Οικονομία, Εκπαίδευση, Υγεία, Στέγαση, Εθνοτικές Ομάδες, Πολιτισμός, Δομημένο Περιβάλλον, Σχεδιασμός, Συγκοινωνίες, Υποδομές, Γειτονιές και Κοινωνική Οικονομία. Οι κατηγορίες αυτές αποτελούν τον βασικό τρόπο ομαδοποίησης των λημμάτων για τους αναγνώστες/τριες, οι οποίοι μπορούν, επίσης, να αναζητήσουν λήμματα και με λέξεις-κλειδιά της επιλογής τους (δόμομα συγγραφέα, θέμα). Η ένταση κάθε λήμματος δεν γίνεται κατ' ανάγκην μόνο σε μία θεματική κατηγορία, αλλά σε όλες εκείνες με τις οποίες είναι συναφές. Η ανάγνωση του άτλαντα ακολουθεί, συνεπώς, τη λογική ενός λεξικού ή μιας εγκυκλοπαίδειας και πολύ λιγότερο εκείνη ενός κλασικού βιβλίου.

Η ηλεκτρονική μορφή του άτλαντα επιτρέπει τη συνεχή προσθήκη νέων λημμάτων και τη διόρθωση/αναθεώρηση των παλαιότερων. Ο Κοινωνικός Άτλαντας της Αθήνας είναι, συνεπώς, μια διαρκής και δυναμική διαδικασία αναζήτησης και προσθήκης νέων λημμάτων και διόρθωσης παλαιότερων. Η διαδικασία αυτή είναι ανοιχτή και

Γαλλική Σχολή Αθηνών

Η Γαλλική Σχολή Αθηνών, ένας δημόσιος και ερευνητικός οργανισμός με έδρα την Αθήνα, στοχεύει στη μελέτη των διαφορετικών όψεων του ελληνικού και μεσογειακού χώρου από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Στο πλαίσιο των ερευνών που διεξάγει με αντικείμενο τις χωροκοινωνικές μεταλλαγές της Αθήνας, θα εξασφαλίσει τη μετάφραση των λημμάτων του παρόντος έργου στα γαλλικά και θα συνδράμει στην περαιτέρω εξέλιξη του έργου ως επιστημονικός συνεργάτης. Οι γαλλικές μεταφράσεις θα είναι προσβάσιμες στον ιστότοπο του Κοινωνικού Άτλαντα της Αθήνας την άνοιξη του 2017.

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών υπήρξε βασικός φορέας παραγωγής ατλάντων με κοινωνική αναφορά από την εποχή της ίδρυσής του.

- Kayser B (1964) *Atlas Économique et Social de la Grèce*, Athènes, EKKE.
- Νικολακόπουλος Η (1984) *Άτλας των βουλευτικών εκλογών της 17ης Οκτωβρίου 1981*, Αθήνα, EKKE.
- Μαλούτας Θ (επιμ.) (2000, β' έκδοση 2002) *Κοινωνικός και οικονομικός Άτλας της Ελλάδας 1: Οι πόλεις*, Αθήνα-Βόλος, EKKE-Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Κατά την πρόσφατη περίοδο, το EKKE ανέπτυξε –σε συνεργασία με την ΕΛΣΤΑΤ– τη διαδικτυακή εφαρμογή *Πανοράμα Απογραφικών Δεδομένων 1991-2011* (<https://panorama.statistics.gr/>) η οποία αποτελεί βασικό τροφοδότη όσον αφορά δεδομένα και χάρτες για πολλά λήμματα που περιλαμβάνει ο παρών άτλαντας.

Ελληνική Στατιστική Αρχή

Νίκος Τριανταφυλλόπουλος

Επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Διπλωματούχος τοπογράφος μηχανικός (ΑΠΘ) με μεταπτυχιακές σπουδές στην πολεοδομία στο Παρίσι. Επί μια δεκαετία εργάστηκε σε εταιρείες ανάπτυξης ακινήτων του ιδιωτικού και του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Το ερευνητικό και διδακτικό του έργο αφορά θέματα πολεοδομικής πολιτικής, αγοράς ακινήτων, αστικών αναπλάσεων, αξιοποίησης ακινήτων, συμπράξεων δημοσίου-ιδιωτικού τομέα και δημοσίων συμβάσεων.

Άννα Φραγκουδάκη

Άννα Φραγκουδάκη, Κοινωνιολόγος της Εκπαίδευσης, Ομότιμη καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει ερευνήσει και δημοσιεύσει στα πεδία: κοινωνική ανισότητα και πολιτισμική ετερότητα στην εκπαίδευση, ιστορία των εκπαιδευτικών ιδεών και της ιστορικής διγλωσσίας, εθνοκεντρισμός του σχολείου. Το τελευταίο της βιβλίο (2013) είναι *Ο Έθνικισμός και η άνοδος της ακροδεξιάς* (Αλεξάνδρεια).

Χρίστος Χαλκιάς

Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στην Επιστήμη των Γεωγραφικών Πληροφοριών, στην Εφαρμοσμένη Γεωγραφία, στη Χωρική Ανάλυση με την αξιοποίηση της Γεωπληροφορικής, στη Μοντελοποίηση Φυσικών Καταστροφών και την Ψηφιακή Χαρτογραφία. Έχει συγγράψει μεγάλο αριθμό επιστημονικών άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων, δύο βιβλία και σημαντικό αριθμό κεφαλαίων σε βιβλία σχετικά με τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα. Πλούσιο επίσης είναι το διδακτικό του έργο σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο.

Κωστής Χατζημιχάλης

Ομότιμος καθηγητής του Τμήματος Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Δίδαξε, επίσης, ως Επίκουρος και Αναπληρωτής Καθηγητής στον Τομέα Πολεοδομίας-Χωροταξίας του Τμήματος Αρχιτεκτόνων, ΑΠΘ. Επισκέπτης καθηγητής σε διάφορα πανεπιστήμια στην Ευρώπη, ΗΠΑ και Αυστραλία.

Κωνσταντίνος Χλωμούδης

Οικονομολόγος, Καθηγητής στο Τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών του Παν/μιου Πειραιά. Οι ερευνητικές του δραστηριότητες είναι επικεντρωμένες σε θέματα Οργάνωσης και Διοίκησης Λιμένων καθώς και σε θέματα οργάνωσης των θαλάσσιων μεταφορών. Το βιβλίο του "European Port Policy: Towards a Long Term Strategy" έχει ανακηρυχθεί ως ένα από τα πρωτοποριακά βιβλία για την Ευρωπαϊκή Λιμενική Πολιτική και έχει μεταφραστεί σε διάφορες γλώσσες.

Ιωάννης Χωριανόπουλος

Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Έχει διδάξει στα Τμήματα Γεωγραφίας και Κοινωνικής Πολιτικής του LSE, ενώ έχει εργαστεί ως ερευνητής στο Hellenic Observatory του LSE, και στο Institute of Urban and Regional Development, University of California, Berkeley (Fulbright visiting scholar). Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζουν στις θεματικές της αστικής διακυβέρνησης, της αστικής διάχυσης, της κοινωνικής αποκλειστικότητας και του

Εύα Ψαθά

Διπλωματούχος Πολιτικός Μηχανικός του ΕΜΠ, κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Εξειδίκευσης στην Πολεοδομία και Αστική Ανάπτυξη και Διδάκτωρ Πολεοδομίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Τα ακαδημαϊκά της ενδιαφέροντα αφορούν στην ποιότητα ζωής στις πόλεις, την αστική ανάπτυξη, τη συμβολή του πολιτισμού και του ελεύθερου χρόνου στην ανάπτυξη των πόλεων και τους μετασχηματισμούς των κέντρων των πόλεων. Μέλος ΕΔΙΠ στο Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας

Ιωάννης Ψυχάρης

Καθηγητής Περιφερειακής Οικονομικής Ανάλυσης στο Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παν/μιου Θεσσαλίας. Έχει διατελέσει μέλος ΔΕΠ του Τμήματος ΜΧΠΠΑ της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Επισκέπτης Ερευνητής στο Ελληνικό Παρατηρητήριο της Οικονομικής Σχολής του Λονδίνου (LSE) και Διευθυντής της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης. Τα ερευνητικά και διδακτικά του ενδιαφέροντά εμπίπτουν στα πεδία της

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το μέλλον

- 20 νέα κεφάλαια το χρόνο
- Γαλλική έκδοση την άνοιξη του 2017
- επισκεψιμότητα
 - >27.000 επισκέψεις,
 - > 18.000 μοναδικοί χρήστες,
 - περίπου 20% από το εξωτερικό

Οργάνωση του υλικού

- 15 θεματικές ενότητες:
 - Ιστορία
 - Κοινωνική Δομή
 - Πολιτική
 - Οικονομία
 - Εκπαίδευση
 - Υγεία
 - Στέγαση,
 - Εθνοτικές Ομάδες
 - Πολιτισμός
 - Δομημένο Περιβάλλον
 - Σχεδιασμός
 - Συγκοινωνίες
 - Υποδομές
 - Γειτονιές
 - Κοινωνική Οικονομία
- τρόποι αναζήτησης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Athens social atlas

Το Έργο **Θέματα** Ομάδα Έργου Στήριξη Υποβολή Αναφορά Επικοινωνία

Όλα

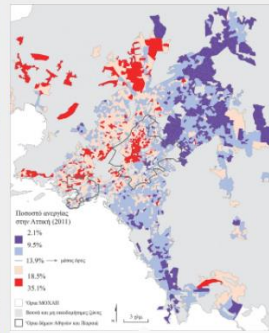
Όλα / Ιστορία / Κοινωνική Δομή / Πολιτική / Οικονομία / Εκπαίδευση / Υγεία / Στέγαση / Εθντικές Ομάδες / Πολιτισμός / Δομημένο Περιβάλλον / Σχεδιασμός / Συγκοινωνίες / Υποδομές / Γεωτονίες / Κοινωνική Οικονομία

Ανασυγκρότηση του κέντρου
Π Τουρναϊώτης

Ανάπλαση Φαληρικού Όρμου
Μ Μάρκου

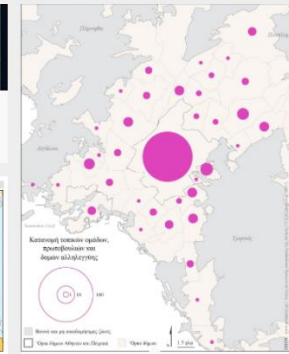
Διαγενεακή κοινωνική κινητικότητα
Θ Μαλούτας

Νεολαία και πολιτική μέχρι την κρίση
Μ Πανελίδου Μαλούτα

Μεταπολεμική εκπαίδευση
Α Φραγκουδάκη

Αλληλεγγύη ή φιλανθρωπία
Α Αραμπατζή

Διεθνής ρόλος της πόλης
Δ Οικονόμου

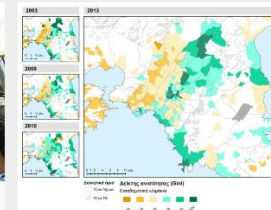
Οι καλλιεργητές της πόλης
Θ Ανθοπούλου, Σ Νικολαΐδου

Ιδιωτική εκπαίδευση
Δ Βαλάση

«Αγροαύτες» στην πόλη
Θ Ανθοπούλου, Μ Παρταλίδου

Εισοδηματικές ομάδες
Π Πανταζής, Γ Ψυχάρης

Επιχείρηση «Ξένος Δίας»
L Pillar

Εναλλακτικοί χώροι
Κ Ι Καβουλάκος, Γ Γριτζιάς

Κάθετος διαχωρισμός
Θ Μαλούτας, Σ Σπυριδάκης

Θέατρα
Ε Ψαθά, Γ Λάλου, Α Δέφνερ

Οδικά έργα
Θ Βλαστός

«Εξευγενισμός» (gentrification)
Γ Αλεξανδρή

Δημόσιος χώρος / κινήματα πόλης
Κ Ι Καβουλάκος

Μεγάλες υποδομές
Π Σκάκιαννης, Γ Καπαράς

Υφανταγή δημόσιας γης

Τα θέματα σε κατάλογο

☰ Ιστορία

- Βαίου Ντ., Λαφαζάνη Ο. (2015) Η Κιψέλη και η Αγορά της: σύγκρουση και συνύπαρξη στις γειτονιές του κέντρου
- Καλλιβερετάκης Λ. (2015) Σχεδιάζοντας την Αθήνα τον 19ο αιώνα
- Καρύδης Δ-Ν. (2015) Αθήνα: Κοινωνική διαίρεση του χώρου στο πέρασμα από την πόλη των Οθωμανικών χρόνων στην ελληνική πρωτεύουσα
- Καφαντάρης Φ. (2015) Πλατεία Ομόνοιας: από τον χώρο στις λέξεις
- Μπουρνόβα Ε., Δημητροπούλου Μ. (2015) Κοινωνική-επαγγελματική διαστρωμάτωση της πρωτεύουσας, 1860-1940
- Στάθη Κ. (2015) Η Αθήνα στον οθωμανικό χάρτη του 1827

☰ Κοινωνική Δομή

☰ Πολιτική

☰ Οικονομία

☰ Εκπαίδευση

☰ Υγεία

☰ Στέγαση

☰ Εθνοτικές Ομάδες

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το Έργο Θέματα Ομάδα Έργου Στήριξη Υποβολή Προτάσεων Αναφορά [Επικοινωνία](#) Gr En Fr

Γκάζι

Pages

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΕ ΚΑΤΑΛΟΓΟ
03/03/2016

Portfolio Items

ΘΕΑΤΡΑ
Ε Ψαθά, Γ Λάλου, Α Δέφνερ

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΩΝ «ΕΞΕΥΓΕΝΙΣΤΩΝ»
Κ Γιαννακόπουλος

ΠΕΡΠΑΤΗΜΑ - ΠΟΔΗΛΑΤΟ
Θ Βλαστός

«ΕΞΕΥΓΕΝΙΣΜΟΣ» (GENTRIFICATION)
Γ Αλεξανδρή

[View all results](#)

Αθήνα: Κοινωνική διαίρεση του χώρου στο πέρασμα από την πόλη των Οθωμανικών χρόνων στην ελληνική πρωτεύουσα

2015 | Δεκ

Δ Ν Καρύδης

Μια εισαγωγική παρατήρηση, αναγκαστικά με μεγάλη συντομία:

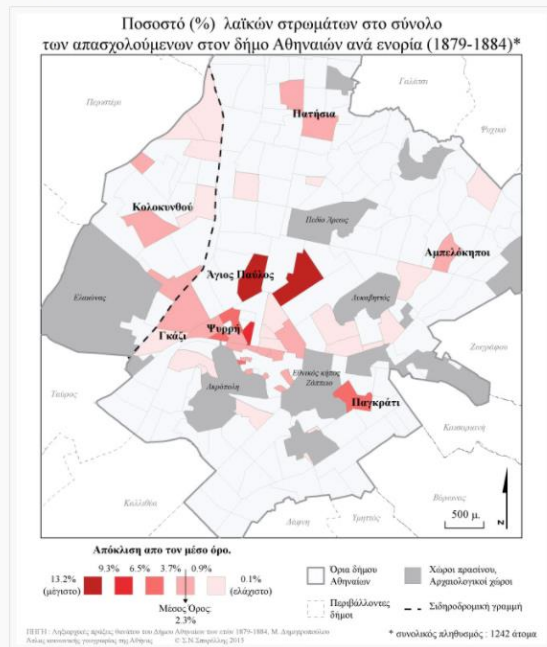
Η Οθωμανική Αθήνα εμφανίζει ένα (φαινομενικό) οξύμωρο. Στον πρώτο αιώνα κατοχής η πόλη έφτασε στο απόγειο της ευημερίας της (και της πολεοδομικής της ανάπτυξης), με ασήμαντο μουσουλμανικό πληθυσμό (50 εστίες/haσε το 1541, έναντι περίπου 3.000 εστιών Χριστιανών) και μηδενικές σχεδόν παρεμβάσεις στον μετα-βυζαντινό χαρακτήρα της. Από την άλλη, στην μετά τα μέσα του 17ου αιώνα περίοδο Οθωμανικής διακυβέρνησης η πόλη είχε δραματικά παρακμάσει αλλά κέρδιζε σε διεθνή ακτινοβολία από τη συνάντησή της με τους εκπροσώπους του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, ενώ και οι Οθωμανικές παρεμβάσεις έδιναν τώρα ιδιαίτερα γνωρίσματα πόλης της Ανατολής.

Η προηγούμενη παρατήρηση, κατάλληλα επεξεργασόμενη, οδηγεί σε ένα πρώτο συμπέρασμα, σχετικό με το θέμα μας: οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες ανάπτυξης της Αθήνας στα χρόνια της Τουρκοκρατίας δεν προσδιόρισαν τον χωρισμό της πόλης σε ζώνες αυστηρά διαφοροποιημένων ομάδων πληθυσμού ως προς εθνικό/θρησκευτικά κριτήρια. Και αυτό συνέβαινε παρά το ότι οι Τούρκοι, στην πλειονότητά τους ήσαν συγκεντρωμένοι κοντά στην αγορά (bazaar), όπου βρίσκονταν τα λίγα τζαμιά, ο μεντρεσές και τα χαμάμ: τα όρια ήσαν δυσδιάκριτα και υπήρχαν κατά τόπους θύλακες διάχυσης της μιας κοινότητας στην άλλη. Υπάρχει όμως μια άλλη παράμετρος που πρέπει να συλλογιστεί. Σε προκαταλιστικές συνθήκες παραγωγής οι αξίες γης στις πόλεις επηρεάζονται από του αστυνομικούς για τον κατάλληλο θέσεων 'κέντρα'. Και τέτοιες θέσεις

Η παρατήρηση αυτή γίνεται γιατί, αν ανιχνεύουμε τις μορφές κοινωνικής διαίρεσης του χώρου στις πρώτες δεκαετίες μετά την απελευθέρωση μέσα από τις χωρικές εκδοχές του νέου σχεδίου που ετοιμάστηκε για την πρωτεύουσα (σχέδιο Κλεάνθους και Schaubert, 1834), αξίζει να θυμόμαστε ότι εκείνο το σχέδιο δεν είχε από μόνο του, τη δύναμη να επιβάλλει τις συγκεκριμένες μορφές διαίρεσης του χώρου.

Για να μπούμε κατευθείαν στο θέμα: λίγες δεκαετίες μετά τις απόπειρες εφαρμογής του πρώτου σχεδίου της Αθήνας (το οποίο, άλλωστε, είχε επίσημα απορριφθεί παρά την αρχική του έγκριση), δύο από τους νέους άξονες της πρωτεύουσας θα σηκώσουν το βάρος μιας (νέας) κοινωνικής διαίρεσης του χώρου. Ο κάθε άξονας είχε τη δική του ιδιαίτερη δυναμική στον χρόνο, τόσο από τη συμβολή του στη διαδικασία αναπαραγωγής χωρικών/κοινωνικών διαφοροποιήσεων, όσο και από τη χρονική αφετηρία του καθενός στο να ενσωματώσουν μορφές διαχωρισμού (παρά την ταυτόχρονη παρουσία τους στο αρχικό σχέδιο). Πρόκειται για την οδό Αθηνάς και την οδό Πειραιώς. Με βάση τον προηγούμενο συλλογισμό, προηγήθηκε η οδός Αθηνάς. Ο αναντίρρητος ιδεολογικός της ρόλος (στη συμβολική σύνδεση της έδρας της εξουσίας με το κύρος της αρχαιότητας) συχνά συσκοτίζει τη σημασία της ως άξονα υποδοχής λειτουργικών ανακατατάξεων - σημασία, άλλωστε, που καίχουσε όταν τα Ανάκτορα μεταφέρθηκαν σε άλλη θέση. Συγκεκριμένα, μέσα από την αργή διαδικασία φεουδαρχικής αποσύνθεσης την οποία σταδιακά επέβαλαν οι νέες συνθήκες παραγωγής και

Ομονοιάς καθώς και στην εμπορική συνοικία του Ψυρρή (Άγιοι Ανάργυροι και Άγιος Δημήτριος).

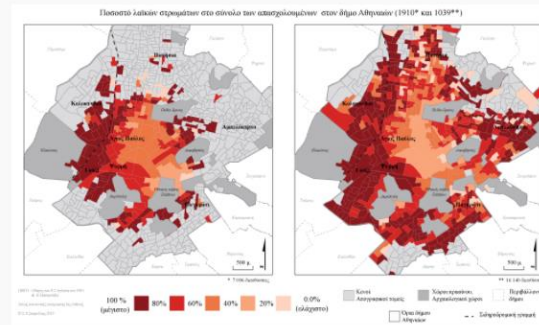

Χάρτες 3 & 4: Ποσοστό (%) λαϊκών στρωμάτων και ανώτερων στρωμάτων στο σύνολο των απασχολούμενων στον δήμο Αθηναίων ανά ενορία (1879-1884)

Ο διαχωρισμός των κοινωνικών στρωμάτων δεν είναι έντονος και τα κοινωνικά στρώματα που συγκροτούν την ελίτ συνυπάρχουν με τα λαϊκά. Ωστόσο, οι ενορίες που βρίσκονται εκατέρωθεν της οδού Ερμού, στο δυτικό μέρος, και εκείνες που βρίσκονται στους πρόποδες της Ακρόπολης κατοικούνται αποκλειστικά από τα φτωχότερα στρώματα.

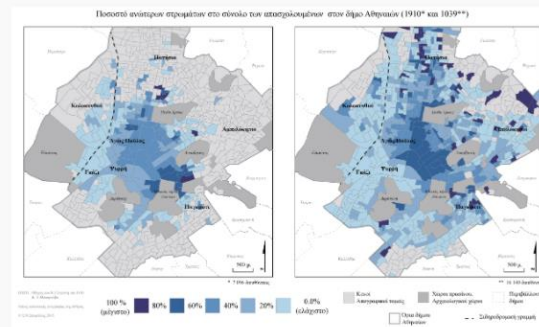
Στην αιχμή του 20ού αιώνα, η έκταση της πόλης έχει επταπλασιαστεί, ενώ ο πληθυσμός της είναι 4 φορές μεγαλύτερος σε σχέση με το 1860. Σύμφωνα με τις ληξιαρχικές πράξεις θανάτου του ετών 1899-1902 [3] τα λαϊκά στρώματα (Χάρτης 5) φαίνεται ότι αρχίζουν να εγκαταλείπουν το ιστορικό κέντρο της πόλης, απλώνονται προς όλες τις κατευθύνσεις και προτιμούν περιοχές που βρίσκονται έξω από τα όρια της παλιάς πόλης. Όλες οι περιοχές στις οποίες τα λαϊκά στρώματα καταγράφουν τα υψηλότερα ποσοστά το 1900, δεν εμφανίζονται στον χάρτη της προηγούμενης περιόδου. Η μόνη ενορία την οποία συνεχίζουν με ένταση να κατοικούν είναι η ενορία της Αγίας Αικατερίνης, όπου κατοικούν αρκετοί *αμαξήλατες* και *τροχοδρομικοί* υπάλληλοι. Άλλωστε, από τη λεωφόρο Αμαλίας με την οποία και συνορεύει η ενορία αυτή περνούσαν οι γραμμές του τραμ με κατεύθυνση το Φάληρο,

ανώτερων στρωμάτων έρρασαν τη ζωή τους και να κινούνται εθελοντικά προς τα δυτικά, στα αγροτικά Πατήσια αστικοποιούνται.

Χάρτες 11 & 12: Ποσοστό λαϊκών στρωμάτων στο σύνολο των απασχολούμενων στον δήμο Αθηναίων. Περίοδοι 1910 και 1939

Ειδικότερα, το 1940, οι δικηγόροι, οι μηχανικοί και οι γιατροί, μαζί με τους εφοπλιστές, τραπεζίτες και άλλους εκπροσώπους της κοινωνικής και οικονομικής ελίτ, προτιμούν, εκτός από το Κολωνάκι και το Μουσείο, τις ανατολικές περιοχές της κεντρικής ζώνης της πρωτεύουσας (το Παγκράτι αποκτά πλέον τον αστικό του χαρακτήρα) και τα εξοχικά Πατήσια, διογκώνοντας έτσι τα ποσοστά της εγκαταστημένης ελίτ στα βόρεια της πόλης: 4 μηχανικοί το 1939, που φέρουν το επίθετο Γεωργόπουλος, καταγράφονται στην ίδια διεύθυνση, Πατησίων 236, μάλλον ως αυστεραζόμενα μέλη της ίδιας οικογένειας. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η παρουσία της ελίτ στην περιοχή νοτιώς της Ακρόπολης, συγκεκριμένα περί της Διονυσίου Αρεοπαγίτου.

Χάρτης 13 & 14: Ποσοστό ανώτερων στρωμάτων στο σύνολο των απασχολούμενων στον δήμο Αθηναίων. Περίοδοι 1910 και 1939

Οι πολεμικές συγκρούσεις που ακολούθησαν και οι όποιες κοινωνικές ανακατατάξεις ποσόκωσαν μεταπολεμικά. Δεν ανέτρεψαν την τάση αυτή.

Η Αθήνα στον οθωμανικό χάρτη του 1827

Κ Στάθη

2015 | Δεκ

Στην συλλογή των αυτοκρατορικών διαταγών του Οθωμανικού Αρχείου της Πριουθιουργίας στην Κωνσταντινούπολη, βρίσκεται ένας έγχρωμος χειρόγραφος χάρτης της Αθήνας. Είναι ταξινομημένος υπό τον τίτλο «Σχέδιο του Κάστρου και της Πόλης της Αθήνας» (*Athina kaleşiyile varoşumun krokişi*) και αποτελεί τον μοναδικό οθωμανικό χάρτη που γνωρίζουμε για την πόλη.

Οι διαστάσεις του είναι 141,5 x 112 εκ, αλλά παρέμεινε διπλωμένος για χρόνια με αποτέλεσμα να υπάρχουν ορατά σημάδια υγρασίας και αλλοίωση των χρωμάτων. Όλες οι ενδείξεις και τα ονόματα του χάρτη είναι γραμμένα στην οθωμανική γλώσσα, συμπεριλαμβανομένων των επιγραφών στα δύο ορθογώνια πλαίσια δεξιά και αριστερά στο πάνω μέρος. Ο χαρτογράφος παραμένει ανώνυμος.

Εικόνα 1: Η κατεύθυνση του χάρτη

Στο κεντρικό σημείο του χάρτη, όπου απεικονίζεται η Ακρόπολη, αυτή η έλλειψη ταύτισης των κτηρίων και η αδιαφορία για την μνημειακή αρχιτεκτονική είναι ιδιαίτερης αξιοσημείωτη: ο βράχος της Ακρόπολης ονομάζεται απλά «Το Κάστρο της Αθήνας». Η κατοχή του Παρθενώνα δίνεται απλά, χωρίς φροντίδα για λεπτομέρειες, ενώ η κατεύθυνσή του είναι λανθασμένη (ο άξονάς του έχει στραφεί προς τα ΒΑ-ΝΔ). Επιπλέον, η μόνη επιγραφή που προσφέρεται είναι για το μουσουλμανικό τέμενος που είχε χτιστεί στο εσωτερικό του Παρθενώνα, αλλά κι αυτό χωρίς κάποια ξεχωριστή ονομασία: είναι άλλο ένα ιερό τζαμί.

Εικόνα 3: Ο βράχος της Ακρόπολης

Εκτός του Παρθενώνα, πάνω στον βράχο της Ακρόπολης σημειώνονται πολλά μικρά σπίτια, η ύπαρξη των οποίων καταγράφεται και από τα κείμενα και τα σχέδια των περιγητών της εποχής. Η Ακρόπολη αποτελούσε ένα μικρό χωριό, όπου διέμεναν οι στρατιώτες της

Η Κυψέλη και η Αγορά της: σύγκρουση και συνύπαρξη στις γειτονιές του κέντρου

Ντ Βαΐου | Ό Λαφαζάνη

2015 | Δεκ

Η Κυψέλη, μια από τις παλαιότερες γειτονιές του Δήμου Αθηναίων, είναι σήμερα μια από τις πιο πυκνοκατοικημένες και πολυεθνικές γειτονιές και ένα παράδειγμα συνύπαρξης ντόπιων και μεταναστών, μιας συνύπαρξης που μεταλλάσσεται στο χρόνο σε συνάρτηση με γενικότερες εξελίξεις στη πόλη και πέρα από αυτήν.

Εικόνα 1: δρόμος στην Κυψέλη (με έγχρωμο καταστήματα μεταναστών)

Πηγή: greekscapes

Σύντομη ιστορία αστικοποίησης

Εικόνα 5: Εκδήλωση μεταναστών στην Αγορά της Κυψέλης, 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Athens social atlas

[Το Έργο](#) [Θέματα](#) [Ομάδα Έργου](#) [Στήριξη](#) [Υποβολή](#) [Αναφορά](#) [Επικοινωνία](#) [Q](#)

- Καμπούρογλου, Δ. Γ. (1920), *Το Ριζόκαστρον*. Ιστορικός Οδηγός, Αθήνα, Εστία.
- Καμπούρογλου, Δ. Γ. (1922), *Αι Παλαιαί Αθήναι*, Αθήνα.
- Καρκαβίτσας, Α. (1889), *Αγνωστοί Αθήναι*. *Τα Αναφιώτικα*, Εστία, ΚΖ, τ. 696, 381–385, τ. 697, 397–401
- Καυταντζόγλου, Ρ. με τη συμμετοχή της Φ. Καμούση (2001), *Στη Σκιά του Ιερού Βράχου. Τόπος και Μνήμη στα Αναφιώτικα*, Αθήνα, ΕΚΚΕ/Ελληνικά Γράμματα.
- Μπίρης, Κ. Η. (1948), *Τα Αναφιώτικα*, Φιλολογική Πρωτοχρονιά, 100–104.
- Μπίρης, Κ. Η. (1966/1995), *Αι Αθήναι από του 19ου εις τον 20ον αιώνα*, Αθήνα, Μέλισσα.
- Παπαδιαμάντης, Α. (1896), *Αι Αθήναι ως ανατολική πόλις*, Αθήνα.

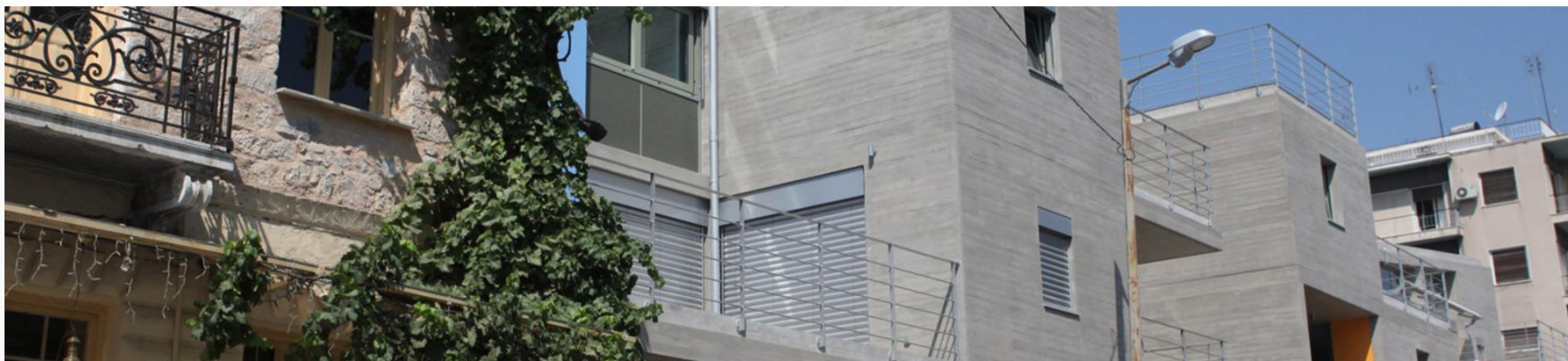
«Εξευγενισμός» (gentrification) στις γειτονιές του αθηναϊκού κέντρου

Γ Άλεξανδρή

2015 | Δεκ

Ο «εξευγενισμός», ως μεταφορά του όρου gentrification στην ελληνική γλώσσα, αναφέρεται στις χωρικές και κοινωνικές διαδικασίες αναδιάρθρωσης υποβαθμισμένων περιοχών της πόλης. Με την εξέλιξη της διαδικασίας, οι παλαιότεροι και πιο αδύναμοι, οικονομικά και πολιτικά, πληθυσμοί εκτοπίζονται και τη θέση τους καταλαμβάνουν μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Ταυτόχρονα, οι τιμές γης αυξάνονται και δημιουργούνται υπεραξίες, κυρίως μέσα από τη διαμόρφωση του χώματος γαιοπροσόδου (Smith 1986). Το χάσμα γαιοπροσόδου αναφέρεται στη διαφορά ανάμεσα στη πραγματική και τη δυνητική γαιοπρόσοδο και αντικατοπτρίζει τις υπεραξίες που διαμορφώνονται στην αγορά γης μιας περιοχής όπου εμφανίζονται τάσεις «εξευγενισμού». Όταν αναπτύσσεται αυτή η διαδικασία, το αστικό τοπίο της περιοχής μεταβάλλεται, καθώς επιβάλλονται οι αισθητικές προτιμήσεις των νέων κατοίκων, και ταυτόχρονα οι χρήσεις γης αλλάζουν, με την επικράτηση αναβαθμισμένων και πιο επικερδών χρήσεων που εξυπηρετούν την επιδεκτική κατανάλωση των νέων κατοίκων, αλλά και των νέων χρηστών της γειτονιάς (Smith 1996, Beauregard 1986, Ley 1996). Σε αυτό το σημείο, οφείλουμε να τονίσουμε ότι οι θεωρίες περί «εξευγενισμού» αναπτύχθηκαν κυρίως στον αγγλοσαξονικό κόσμο. Όταν εξετάζουμε αντίστοιχες διαδικασίες σε περιοχές που διαφέρουν συγκεκριμένα ως προς τις οικονομικές, κοινωνικές και χωρικές δυναμικές διαμόρφωσης με το θεωρητικό πρότυπο, απαιτείται προσοχή στον εντοπισμό, το χαρακτηρισμό και την ανάλυση των διαδικασιών «εξευγενισμού» (Maloutas 2012). Η ερμηνεία των δυναμικών «εξευγενισμού» πρέπει να αντανακλά τις τοπικές συνθήκες ώστε να αναδύεται η ιδιαιτερότητα της κάθε περίπτωσης και, σε τελικό στάδιο, να τεκμηριώνεται η σημασία τους ως διαδικασιών «εξευγενισμού».

Στην περιοχή του Μεταξουργείου αναπτύσσεται έντονο επενδυτικό ενδιαφέρον και από εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην αγορά ακινήτων. Η εταιρεία ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ κατασκευάζει το 2007 ένα πολυτελές, περίκλειστο συγκρότημα κατοικιών, απέναντι από το παλιό εργοστάσιο του Μεταξουργείου, με εσωτερική πισίνα και αναβαθμισμένα συστήματα ασφαλείας. Πριν την κρίση στην αγορά ακινήτων, οι τιμές των διαμερισμάτων του συγκροτήματος διαμορφώνονται γύρω στις 4.000 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο, ενώ μετά το 2008, σημειώνουν πτώση της τάξης του 30%, δίνοντας έτσι και μια καλή εικόνα του περιθωρίου κέρδους της επιχείρησης, η οποία προτιμά να έχει στην ιδιοκτησία της κενά διαμερίσματα (40%) παρά να τα διαθέτει σε χαμηλότερη τιμή. Η εταιρεία Olios, από την άλλη πλευρά, έχει στη διάθεσή της το 4% του οικιστικού αποθέματος της περιοχής, δηλαδή γύρω στα 65 ακίνητα, τα οποία διαθέτει για καλλιτεχνικές χρήσεις όπως τη διεξαγωγή κάθε δύο χρόνια της καλλιτεχνικής έκθεσης Remap. Τον καιρό της έκθεσης το ενδιαφερόμενο κοινό προσκαλείται να περιηγηθεί στους δρόμους και στα κτήρια της περιοχής. Με αυτόν τον τρόπο διαμορφώνονται συνθήκες ανα-χαρτογράφησης του Μεταξουργείου: οι εσωτερικές αυλές, η θέα στην πόλη ή την Ακρόπολη, τα ψηλοτάβανα δωμάτια, οι ξύλινες εσωτερικές σκάλες, τα μαρμάρινα πατώματα και τα γύψινα ανάγλυφα στους τοίχους και τα ταβάνια αποτελούν τις παράπλευρες εκθέσεις της Remap, οι οποίες προσκαλούν επίδοξους κατοίκους της μεσαίας τάξης. Ταυτόχρονα, ο βασικός επενδυτής της εταιρείας Olios, σε συνεργασία με τους πιο εύπορους νεοκατοίκους, έχει ιδρύσει την αστική μη-κερδοσκοπική εταιρεία «Πρότυπη Γειτονιά», η οποία μέσα από προτάσεις ανάπλασης της περιοχής, συνεργασίες με τον Δήμο Αθηναίων και διάφορα υπουργεία, καθώς και παρουσίαση στο

Μεταξουργείο / Κεραμεικός και Γκάζι: «εξευγενισμός» και πολυπολιτισμικότητα στο λόγο των νέων κατοίκων

Κ Γιαννακόπουλος

2015 | Δεκ

Το κείμενο αυτό αφορά τη συνύπαρξη διαφορετικών κοινωνικών / πολιτισμικών ομάδων στον Κεραμεικό και το Γκάζι και τον τρόπο με τον οποίο οι μεταξύ τους σχέσεις εγγράφονται στον αστικό χώρο, αλλά και διαμορφώνονται από αυτόν (Soja 1989). Τα δεδομένα στα οποία στηρίζεται προέρχονται από εθνογραφική έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το 2006 (Γιαννακόπουλος 2010).

Οι γειτονιές αυτές θεωρούνταν υποβαθμισμένες λόγω της εγκατάλειψής τους από παλιότερους κατοίκους και της εγκατάστασης μεταναστών. Ωστόσο, τα τελευταία δέκα χρόνια μεσοαστοί, κυρίως επιστήμονες και καλλιτέχνες, επιλέγουν την περιοχή ως τόπο κατοικίας. Ανακαινίζουν παλιές μονοκατοικίες ή διαμερίσματα σε παλιές πολυκατοικίες, αλλά και εγκαθίστανται σε μοντέρνες, πολυτελείς πολυκατοικίες που ανεγείρονται από κατασκευαστικές εταιρίες οι οποίες είχαν αγοράσει οικόπεδα προβλέποντας και προκαλώντας τη μελλοντική εγκατάσταση μεσοαστών στην περιοχή.

Παράλληλα, η περιοχή έχει γίνει τόπος εγκατάστασης μπαρ, εστιατορίων και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, «εναλλακτικών» αλλά και πιο «εμπορικών». Το Γκάζι αποκαλείται και gay village / γκέι χωριό, αφού τα περισσότερα γκέι μπαρ της Αθήνας έχουν μεταφερθεί εκεί. Υπάρχει μια διάκριση, ως προς τον χαρακτήρα της περιοχής, ανάμεσα στο Γκάζι -δηλαδή τη γειτονιά που εκτείνεται μετά την Ιερά Οδό όπως έρχεται κανείς από την Ομόνοια- και τον Κεραμεικό -που χωροθετείται πριν από την Ιερά Οδό: Το Γκάζι θεωρείται περισσότερο τόπος εγκατάστασης μπαρ και κέντρων διασκέδασης, ενώ ο Κεραμεικός περισσότερο τόπος

Η γραφικότητα της περιοχής, ο «λαϊκοπαράδοσιακός» χαρακτήρας της, αλλά και η «πολυπολιτισμικότητά» της -δηλαδή η ύπαρξη των μεταναστών που «δίνουν χρώμα στη γειτονιά»- αποτελούν ουσιαστικά στοιχεία της απόφασης της μεσοαστών αυτών να την επιλέξουν ως τόπο κατοικίας. Η γοητεία της γραφικότητας και της πολυπολιτισμικότητας συνδέεται άμεσα με την απόρριψη από τους συνομιλητές μου των κυρίαρχων ξενοφοβικών αντιλήψεων, οι οποίες τους διακρίνουν από τους κλασικούς μεσοαστούς, αλλά και από τους παλιότερους Έλληνες κατοίκους της περιοχής. Με άλλα λόγια, παρατηρούμε εδώ μια αντίληψη σύμφωνα με την οποία αναζητούνται τρόποι συνύπαρξης, συγκατοίκησης διαφορετικών κοινωνικών / πολιτισμικών ομάδων, η οποία φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, να αντιπαράκειται με την αντίληψη των μεσοαστών εκείνων που επιλέγουν να κατοικήσουν σε περιφραγμένες (gated) κοινότητες μεγαλουπόλεων, δυτικών και άλλων. Ωστόσο, η υπεράσπιση της πολυπολιτισμικότητας έρχεται αντιμετώπιση με την σύγχρονη πραγματικότητα του κέντρου της Αθήνας, έστω και αν στην ελληνική πρωτεύουσα ίσως είναι υπερβολή να μιλήσουμε για κοινωνική έρημο που έχει προκαλέσει η εγκατάλειψη των downtown των μεγαλουπόλεων σύμφωνα με τον Davis (2008). Με άλλα λόγια, το ζήτημα που τίθεται στους «εναλλακτικούς» αυτούς μεσοαστούς είναι το πώς θα συνδυάσουν την απόρριψη της ομοιογένειας των «πληκτικών» βορείων προαστίων και την συνακόλουθη υπεράσπιση, τουλάχιστον στα λόγια, της «πολυπολιτισμικότητας» με τους «κινδύνους» της συνύπαρξης με διαφορετικές κοινωνικές ομάδες. Και κατά προέκταση: πώς εννοιολογείται η συνύπαρξη διαφορετικών κοινωνικών ομάδων και, τελικά, η διαφορά (diversity) σε συνδυασμό με τον

Το χωράφι στην πόλη: Αστική γεωργία και αλληλέγγυα δίκτυα παραγωγών-καταναλωτών σε γειτονιές της Αθήνας

2015 | Δεκ

© Ανθοπούλου

Η αστική γεωργία μοιάζει να είναι ένας παράδοξος συνδυασμός καθώς συνταιριάζει δύο ετερόκλητους κόσμους, τον αστικό και τον αγροτικό. Και όμως, ιστορικά η πόλη και η γεωργία ήταν ανέκαθεν αλληλένδετες. Μόλις τον 20^ο αιώνα και ιδιαίτερα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, με την πλήρη εκβιομηχάνιση της γεωργικής παραγωγής και τη διεθνοποίηση των αγορών, η σχέση αυτή διεγράφη γεωγραφικά και λειτουργικά. Το πέρασμα από την παραδοσιακή στην αποκαλούμενη παραγωγιστική γεωργία ήταν τόσο εντυπωσιακό, με τις αποδόσεις των παραγωγών να εκτινάσσονται στα ύψη, ώστε ενισχύθηκε η αντίληψη ότι «η πόλη είναι πόλη και η ύπαιθρος είναι ύπαιθρος και δεν μπορούν να συναντηθούν παρά μόνο στους διαδρόμους των σούπερ μάρκετ» (Fox 2011).

Η αστική γεωργία μπορεί σύντομα να οριστεί ως η καλλιέργεια φυτών ή ακόμα και η μικρή εκτροφή ζώων μέσα στον αστικό ιστό και στις παρυφές της πόλης (FAO 1999). Αυτό που διαφοροποιεί την αστική γεωργία, από την γεωργία των ανοικτών αγρών είναι ότι η πρώτη είναι ενσωματωμένη και αλληλεπιδρά με το οικολογικό σύστημα της πόλης και την αστική οικονομία: (επανα)χρησιμοποιεί ανθρώπινους και υλικούς πόρους, προϊόντα και υπηρεσίες της πόλης ενώ η παραγωγή της προορίζεται κυρίως για την κατανάλωση φρέσκων προϊόντων των αστικών νοικοκυριών (Mougeot 2005, Rothkuchli and Kaufman 1999). Διαθέτοντας ήδη μακρά παράδοση στις βιομηχανικές πόλεις του δυτικού κόσμου, η αστική γεωργία αποκτά νέα κοινωνικοπολιτικά ερείσματα τη δεκαετία του 1970, μέσα στην όλη δυναμική των κοινωνικών κινημάτων που αμφισβητούν τον καταναλωτισμό ως αξιακό ήνα εναλλακτικό μοντέλο παραγωγής και

Παράλληλα, βλέπουμε να αναδύονται τελευταία σε Ευρώπη και βόρεια Αμερική νέες εναλλακτικές μορφές αγοράς. Πρόκειται για μικρές αλυσίδες διακίνησης τροφίμων και αλληλέγγυα δίκτυα παραγωγών - καταναλωτών που βασίζονται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη, τη δικαιοσύνη και την κριτική κατανάλωση με κοινωνικά κριτήρια απέναντα στα προϊόντα, τις εμπορικές στρατηγικές και τα καταναλωτικά πρότυπα που προτάσσουν τα μεγάλα δίκτυα διανομής (Renting et al. 2012). Τα δίκτυα αυτά φέρνουν σε άμεση επαφή τους καταναλωτές της πόλης με τους αγρότες παραγωγούς και την κουλτούρα τους. Μέσα από την ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης ενισχύονται οι μικροί παραγωγοί, η βιωσιμότητα των τοπικών οικονομιών, η φυσική και πολιτισμική ποικιλότητα καθώς και το δίκαιο εμπόριο προς όφελος όχι μόνο των παραγωγών (δίκαιες τιμές χωρίς μεσάζοντες) αλλά και των καταναλωτών της πόλης που μπορούν να απολαύσουν φρέσκια, υγιεινή και θρεπτική τροφή σε προσιτή τιμή σε σχέση με τα ομοειδή τυποποιημένα στα σελοφάν προϊόντα του σούπερ-μάρκετ.

Οι αστικοί λαχανόκηποι και βιοαγορές, σε ατομική, συλλογική είτε κινηματική βάση από ομάδες πολιτών που διεκδικούν «το δικαίωμα στην πόλη», τα καλθάνα φρέσκα λαχανικών που διανέμονται από τους παραγωγούς σε κοινόχρηστες ενεργών καταναλωτών σε γειτονιές της πόλης, τα δίκτυα «χωρίς μεσάζοντες», όπου αγρότες προμηθεύουν απευθείας την παραγωγή τους σε οργανωμένους ανοικτούς χώρους και σημεία πώλησης, οι αγροτικές υπαίθριες αγορές, οι οικο-γοιρτές και τα φεστιβάλ εναλλακτικού και αλληλέγγυου εμπόριου επαναπροσδιορίζουν τις σχέσεις μεταξύ αστικού και αγροτικού συμβάλλοντας στο

Το κτηριακό απόθεμα του κέντρου της Αθήνας

N Τριανταφυλλόπουλος

2015 | Δεκ

Κατά τα πρώτα σαράντα περίπου μεταπολεμικά χρόνια, το κέντρο της Αθήνας, άκμασε, πύκνωσε, άλλαξε αισθητικά και λειτουργικά, αποτελώντας όμως πάντοτε τον ομφαλό της οικονομικής και πολιτιστικής ζωής της μητρόπολης. Την ακμή του ακολούθησε μια περίοδος παρακμής, με αυξανόμενη ένταση κατά τα τελευταία τριάντα περίπου χρόνια. Η υψηλή πυκνότητα του κέντρου σε συνδυασμό με την αύξηση της αυτοκίνησης και την έλλειψη αποτελεσματικών δικτύων μέσων μαζικής μεταφοράς, ιδιαίτερα πριν από την κατασκευή του μετρό, καθώς και η εντεινόμενη υποβάθμιση του περιβάλλοντος, δημιούργησαν συνθήκες εξόδου του πληθυσμού και απομάκρυνσης πολλών δραστηριοτήτων από αυτό. Η αυξανόμενη οικονομική ευμάρεια και η υιοθέτηση νέων τρόπων ζωής και καταναλωτικών προτύπων, οδήγησαν ένα μέρος του πληθυσμού της Αθήνας στην αναζήτηση νέων σκηνών, στην περιφέρεια της πόλης, όπου θα εκτυλίσσονταν πλέον το θέατρο της καθημερινής του ζωής, και θα εξέφραζαν καλύτερα τις νέες αξίες και πρότυπα της κοινωνίας. Η αναπόφευκτη, αλλά ίσως υπερβολική και απρογραμματιστή επέκταση του μητροπολιτικού συγκροτήματος, συνοδεύτηκε και από τη δημιουργία περιφερειακών εμπορικών αγορών και εμπορικών κέντρων, που αποδυνάμωσαν το παραδοσιακό εμπορικό κέντρο της Αθήνας. Ο πληθυσμός της, πρόσφατα αστικοποιημένος, δεν διέθετε συλλογική μνήμη, αξίες και συνείδηση αστικού πολιτισμού, και πιθανότατα δεν ήταν σε θέση να διατηρήσει έναν ενεργητικό διάλογο με το παρελθόν της πόλης. Ποτέ ίσως δεν υπήρξε σοβαρό κοινωνικό αίτημα για την ανάληψη δράσεων από το κράτος για την αναστροφή της πορείας υποβάθμισης του κέντρου της Αθήνας.

Τα δικαιώματα οικοδομικής αξιοποίησης που είχαν αποδοθεί στην έγγεια ιδιοκτησία κατά την περίοδο ισχυρής ανάπτυξης του κέντρου της πόλης, ευνόησαν την εντατική εκμετάλλευσή της και την παραγωγή υψηλής γαιοπροσόδου. Ιδιαίτερα με την αμφιλεγόμενη μέθοδο της αυταπαροχής, δόθηκε κάποια λύση στο πρόβλημα στέγασης του ταχέως αυξανόμενου πληθυσμού, και των αναπτυσσόμενων δραστηριοτήτων. Τη θέση των παλαιών, χαμηλού ύψους κτηρίων, κατέλαβαν προοδευτικά νέες, υπερσύγχρονες για την εποχή τους πολυώροφες οικοδομές, που εκμεταλλεύτηκαν τον ιδιωτικό χώρο κατά το μέγιστο δυνατό,

Υψηλά ποσοστά κενών ιδιοκτησιών και έντονη κοινωνική διασπορά της ιδιοκτησίας

Στα χρόνια της κρίσης καταγράφονται πολύ υψηλά ποσοστά κενών ιδιοκτησιών, τόσο σε ισόγεια καταστήματα (Χάρτης 4), όσο και σε χώρους κάθε χρήσης, στους ορόφους των κτηρίων (Χάρτης 5). Τα ποσοστά κενών φθάνουν σε ορισμένες περιοχές του κέντρου της πόλης το 40% της συνολικής δομημένης επιφάνειας καταστημάτων, και περίπου στο 37% των χώρων σε ορόφους. Εξολοκλήρου κενά είναι το 18% των κτηρίων, πολλά εκ των οποίων είναι διατηρητέα. Τα ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά κενών χώρων αποτελούν τη χαρακτηριστικότερη έκφραση της γενικευμένης κρίσης που βιώνει η πόλη. Πέρα από την υποβάθμιση της εικόνας της πόλης, πλήττονται βαριά οι κοινωνικές και οικονομικές της λειτουργίες.

Χάρτης 4: Κενά ισόγεια καταστήματα

Χωρική εγγύτητα και κοινωνικές αποστάσεις: η κάθετη κοινωνική διαφοροποίηση σε μια πολυκατοικία της Αθήνας

Π Μπουρλέσσας

2015 | Δεκ

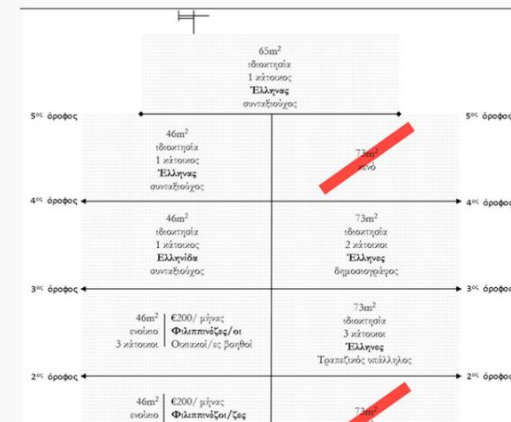
«Τα πάντα εδώ συνυπάρχουν σε απόσταση αναπνοής»

Βασίλης Καραποστόλης, Χειροποίητη Πόλη

Ως «πυκνωτή» μιας πρόσφατα διαμορφωμένης πληθυσμιακής ετερογένειας, η αθηναϊκή πολυκατοικία της αντιπαροχής γίνεται μια εντοπιωμένη περίπτωση «αυθόρμητης» κοινωνικής ανάμειξης μεταξύ ελλήνων και αλλοδαπών κατοίκων. Τα προηγούμενα άδεια, απαξιωμένα διαμερίσματα των χαμηλότερων ορόφων αντικατέστησαν την έλλειψη κοινωνικής κατοικίας στεγάζοντας μετανάστες και μετανάστριες που σταδιακά εγκαταστάθηκαν στις κεντρικές γειτονίες της πόλης από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Μαζί με τους άλλους κατοίκους των ψηλότερων πατωμάτων, συνυπάρχουν στα ίδια κτήρια, φαινόμενο που έχει περιγραφεί ως κάθετη κοινωνική διαφοροποίηση (Maloutas & Karadimitriou 2001). Η εθνοτική και ταξική ποικιλότητα της κοινωνίας της πρωτεύουσας εκφράζονται σε αυτήν την κάθετη, ιεραρχημένη συνύπαρξη ντόπιων και μεταναστών ως μία εναλλακτική, στρωματοποιημένη ανθρωπογεωγραφία απόλυτης γεινιάσεως στην κλίμακα του κτηρίου.

Η χωρική απόσταση μεταξύ πληθυσμιακών ομάδων (π.χ. κοινωνικών τάξεων ή εθνοτήτων μιας πόλης) φέρει παραδοσιακά αρνητικό φορτίο, ως δηλωτική κοινωνικών ανισοτήτων και αποκλεισμού. Όμως, αυτή η εξίσωση χωρικής και κοινωνικής απόστασης αμφισβητείται αφού η χωρική εγγύτητα ενδέχεται να δρα παραπλασματικά, αποκρύπτοντας μορφές περιωρωποίησης και ασθενούς ένταξης (Chamboredon et Lemaire 1970, Kokkali 2007). Σε ένα άλλο επίπεδο, ο Bourdieu (1985) ερμηνεύει την κοινωνία ως χώρο εντός του οποίου άτομα και ομάδες καταλαμβάνουν σχεσιακές θέσεις. Αυτή η κοινωνική χωροθέτηση αποβιβάζεται σε σχέσεις ιεραρχίας που πηγάζουν από τη συγκέντρωση κεφαλαίου (υλικού και συμβολικού) και εκφράζονται σε συμβολικές αποστάσεις και γεινιάσεις. Αν λοιπόν η

Γράφημα 1: Νοητή τομή της πολυκατοικίας της Αρκτίνου: ποσοτικά δεδομένα και διαφοροποιήσεις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

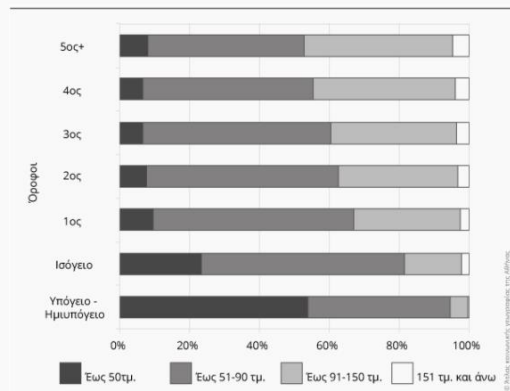
Athens social atlas

Λειτουργία 2. περιοχές της πόλης όπου συγκεντρώνονται οι πολυκατοικίες που κατασκευάστηκαν μέχρι το 1980 (2011)

Οι κοινωνικές αναδιατάξεις μορφοποιήθηκαν χωρικά, σε μεγάλο βαθμό, από την ίδια τη δομή της πολυκατοικίας της αντιπαροχής που διαφοροποίησε καθ' ύψος τις επιπτώσεις της υποβάθμισης των συνθηκών ζωής στο κέντρο: η πυκνοδόμηση δεν επηρέασε με την ίδια ένταση τους πάνω και τους κάτω ορόφους των πολυκατοικιών, δημιουργώντας έναν κάθετο κοινωνικό διαχωρισμό.

Ο κάθετος διαχωρισμός οφείλεται στη διαφορετική ποιότητα χαρακτηριστικών που έχουν τα διαμερίσματα στους υψηλούς ορόφους (καλύτερη θέα, λιγότερος θόρυβος, μεγαλύτερη φωτεινότητα, καλύτερος αερισμός, χρησιμοποίηση μπαλκονιά ...). Η διαφορά στην ποιότητα κατοίκησης ανάλογα με τον όροφο εντάθηκε με την αύξηση της πυκνότητας δόμησης. Ο κάθετος διαχωρισμός οφείλεται, επίσης, στο συστηματικά μεγαλύτερο μέγεθος των διαμερισμάτων στους πάνω ορόφους (διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1: Ποσοστό κατοίκων ανά μέγεθος διαμερίσματος και ανά όροφο στις πολυκατοικίες του Δήμου Αθηναίων (2011)

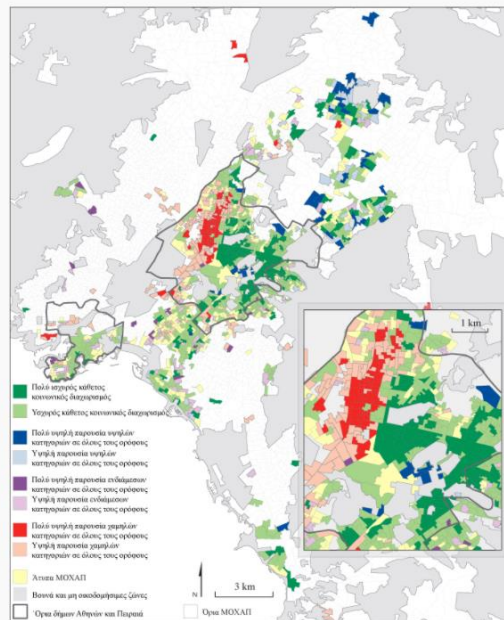

Διάγραμμα 2: ποσοστό επαγγελματιών κατηγοριών ανά όροφο στις πολυκατοικίες του Δήμου Αθηναίων (2011)

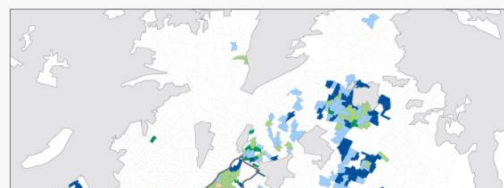
Το Έργο Θέματα Ομάδα Έργου Στήριξη Υποβολή Αναφορά Επικοινωνία

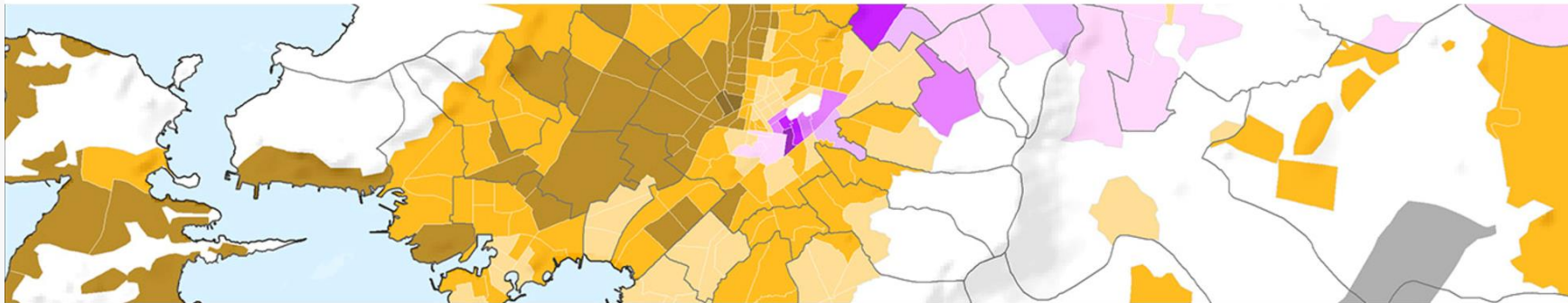
αφορά τις υψηλές κοινωνικές κατηγορίες και, ακόμη περισσότερο, τις μεσαίες. Ωστόσο, εμφανίζεται μια σημαντική και χωρικά συνεκτική συγκέντρωση για τις χαμηλές κατηγορίες στην ευρύτερη περιοχή γύρω από τους άξονες των Λεωφόρων Πατησίων και Αχαρνών.

Χάρτης 3: Περιοχές κάθετου κοινωνικού διαχωρισμού και κοινωνικά ομοιογενείς περιοχές στην Αθήνα (2011) (κάτοικοι πολυκατοικιών κατασκευής 1946-1980)

Ο χάρτης 4 παρουσιάζει την αντίστοιχη εικόνα του κάθετου εθνικού διαχωρισμού. Παρά τις διαφορές μεταξύ των δύο χαρτών, οι ομοιότητες είναι τόσες που δεν αφήνουν αμφιβολίες όσον αφορά την έντονη συσχέτιση μεταξύ κοινωνικής ανισότητας και εθνικής ιεράρχησης στους ορόφους των πολυκατοικιών της πόλης, ιδιαίτερα στις κεντρικότερες περιοχές.

Στεγαστικός διαχωρισμός με βάση το φορολογητέο εισόδημα στην μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας

Π Πανταζής | Γ ΓΨυχάρης

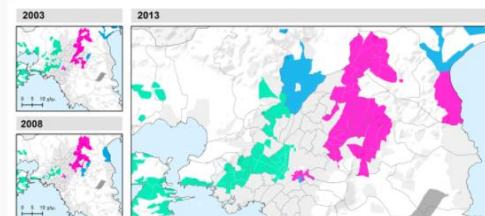
2016 | Iav

Εννοιολογικές προσεγγίσεις για τον εισοδηματικό διαχωρισμό

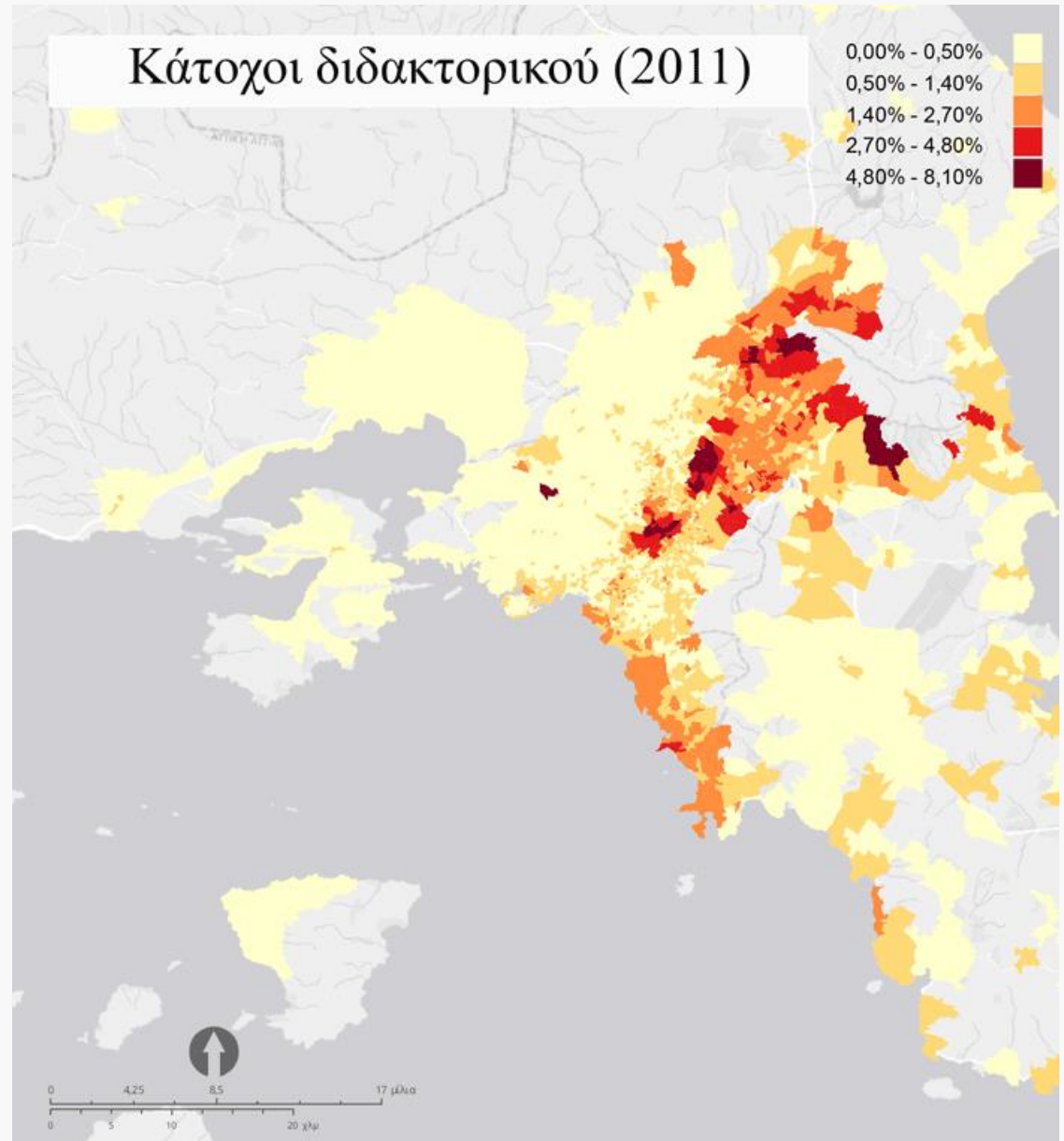
Το εισόδημα είναι καθοριστικός παράγοντας για την επιλογή τύπου κατοικίας, ενώ το κόστος στέγασης συνδέεται στενά και με το κόστος γειτονικών κατοικιών. Οι μισθίτες, οι εκτιμητές, και οι αγοραστές χρησιμοποιούν τις πρόσφατες τιμές της συγκρίσιμης ακίνητης περιουσίας στις τοπικές αγορές κατοικίας για να αξιολογήσουν το επίπεδο τιμών. Παράλληλα, επειδή και τα ενυπόθηκα δάνεια είναι συνδεδεμένα με το εισόδημα, οι επιλογές των οικιστών οριοθετούνται από τα εισοδήματά τους. Σε γενικές γραμμές, αυτοί οι μηχανισμοί θέτουν (έστω και αδρά) εισοδηματικά όρια στα άτομα που επιλέγουν να ζήσουν σε μια περιοχή, οδηγώντας σε στεγαστική ιεράρχηση των τόπων κατοικίας με βάση το εισόδημα. Ο εισοδηματικός αυτός διαχωρισμός –ή άνιση δηλαδή κατανομή ατόμων και νοικοκυριών στις διάφορες χωρικές ενότητες με βάση το εισόδημα– είναι ιδιαίτερα αισθητός στις περισσότερες πόλεις και χαρακτηρίζεται από ουσιαστικά τρεις διαστάσεις:

- Καταρχάς, η ταξινόμηση των περιοχών κατοικίας με βάση το εισόδημα είναι δυνατόν να οδηγήσει στο λεγόμενο διαχωρισμό της ευημερίας ή/και το διαχωρισμό της ένδειας –με «το διαχωρισμό της ευημερίας» να υποδηλώνει την άνιση κατανομή των υψηλών εισοδηματικά και μη-υψηλών-εισοδηματικά νοικοκυριών σε τοπικό επίπεδο, και με «το διαχωρισμό της ένδειας» να προσδιορίζεται από την ανομοιόμορφη κατανομή των χαμηλών και μη-χαμηλών-εισοδηματικά οικογενειών μεταξύ των χωρικών κατατάξεσεων.
- Μια δεύτερη σημαντική διάσταση του εισοδηματικού διαχωρισμού είναι η σχέση του με γεωγραφικά σχήματα άλλου τύπου κοινωνικού διαχωρισμού (π.χ. φυλετικού). Οι προτιμήσεις των κατοίκων για τους γείτονές τους, συντείνουν στη διαμόρφωση ιεραρχήσεων των περιοχών κατοικίας που δεν ταυτίζονται, αλλά συμπληρώνουν εκείνες που προκύπτουν από την εισοδηματική ανισότητα.

Η χωρική ανισοκατανομή του εισοδήματος στον αθηναϊκό χώρο τεκμηριώνεται στατιστικά από την ανάλυση χωρικής αυτοσυσχετίσης –δηλαδή τον έλεγχο γεινιότητας περιοχών με παρόμοιες τιμές. Οι υψηλές τιμές του συνολικού δείκτη αυτοσυσχετίσης Moran's I (άνω του 0,5 με εύρος τιμών 0-1) υποδηλώνουν σημαντικές τάσεις χωρικής συγκεντρώσεως. Διαχρονικά, τα γεωγραφικά σχήματα εισοδηματικού διαχωρισμού παραμένουν σχεδόν αναλλοίωτα με την υπογράμμιση της σταδιακής πόλωσης του αστικού χώρου με διευρυνόμενες συστάδες υψηλών τιμών στο βορειοανατολικό τμήμα και στο κέντρο του Παλεοδομικού Συγκροτήματος και, αντίστοιχα, λιγότερο συμπαγείς αλλά επίσης διευρυνόμενες συγκεντρώσεις χαμηλών τιμών στο δυτικό τμήμα της κεντρική ζώνης και στο δυτικό τμήμα της Περιφέρειας Αττικής. Θύλακες χαμηλών τιμών παρατηρούνται στο βόρειο τμήμα (Αχαρνές, Μαραθώνα) αν και στην εξέλιξη του χρόνου και με δεδομένη τη σύγκλιση προς τα κάτω των χαμηλών-μεσαίων εισοδηματικά ζωνών είναι ολόένα και λιγότεροι (χάρτης 1.2). Συνολικά, παρατηρείται σημαντική «αδρόνεμα» στην αλλαγή του χωρικού προτύπου του εισοδηματικού διαχωρισμού (πίνακας 1.2).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

χωρική συγκέντρωση κατοίκων
22 ετών και άνω ανάλογα με το
επίπεδο εκπαίδευσης (2011)

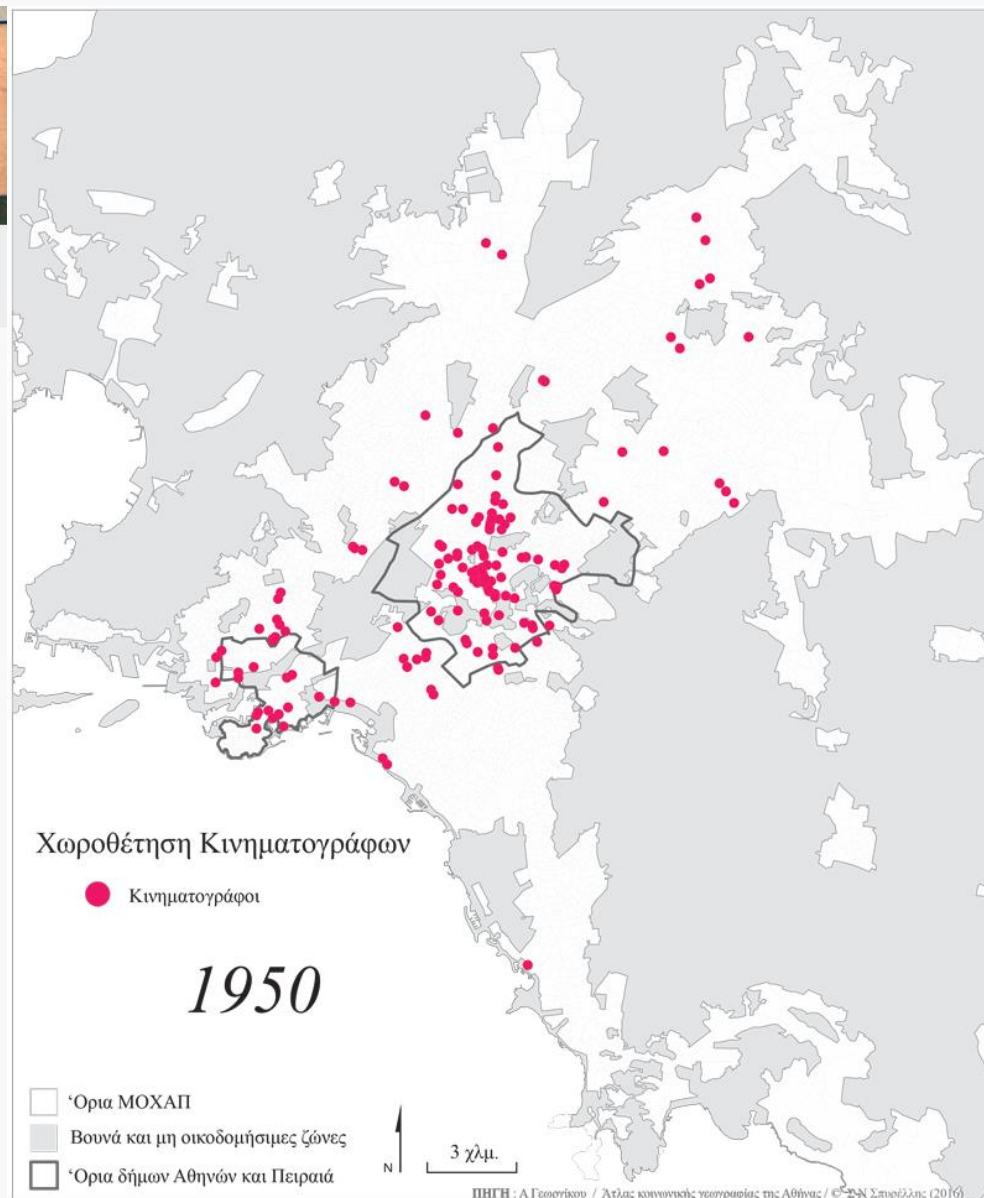
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

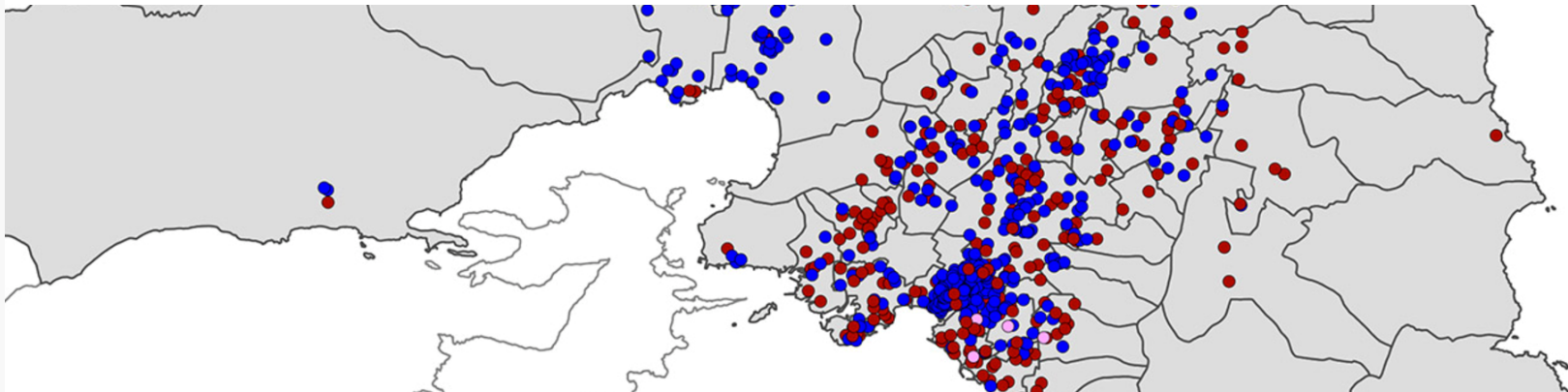

Η εξέλιξη του αριθμού και της χωροθέτησης των κινηματογραφικών αιθουσών την περίοδο 1950 - 2015
Α. Γεωργιάδου

2015 | ΔΕΚ

χωροθέτηση
κινηματογραφικών αιθουσών
στην ευρύτερη περιοχή της
πρωτεύουσας (1950-2014)

Χωρικές ανισότητες επιπέδου υγείας στην Αττική

Σ Καλογήρου | Σ Γεωργιάδης | Μ Δημητρίου | Ι-Π Καλαφάτη | Γ Δεδοσής

2016 | Ιαν

Τα καρδιαγγειακά νοσήματα (ΚΝ) αποτελούν τα τελευταία χρόνια τη βασικότερη αιτία θανάτου στην Ελλάδα και τη δεύτερη μεγαλύτερη αιτία θανάτου παγκοσμίως. Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή, στην Ελλάδα το έτος 2012 το 42,6% των θανάτων (49.728 άτομα) οφείλεται σε ΚΝ, ενώ σύμφωνα με έκθεση του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Mendis et al. 2011) το 2008 οι θάνατοι από ΚΝ αντιστοιχούν στο 31% ή 17,3 εκατομμύρια θανάτους παγκοσμίως και παρουσιάζουν μεγάλες ανισότητες μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Ο επιπολασμός –δηλαδή η συχνότητα στον γενικό πληθυσμό– των ΚΝ και των παραγόντων κινδύνου για ΚΝ έχουν ερευνηθεί στη χώρα μας από τις μελέτες των Επτά Χωρών, Athens Heart, EPIC-Greek και ATTICA αποδεικνύοντας ότι η Ελλάδα έχει μετατοπιστεί από χαμηλό σε υψηλό κίνδυνο πληθυσμό (Panagiotakos et al. 2008).

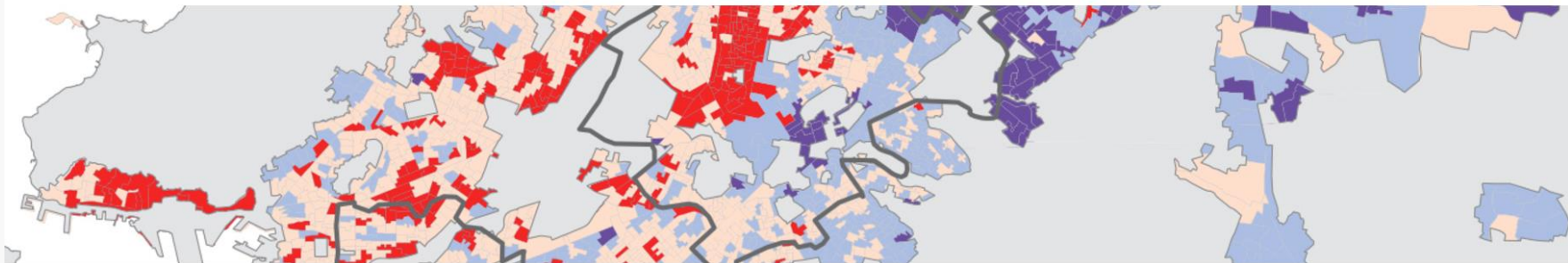
Το κείμενο αυτό επιχειρεί να αναδείξει τις χωρικές ανισότητες του επιπέδου υγείας για ένα δείγμα του πληθυσμού της Αττικής σε σχέση με τον κίνδυνο για καρδιαγγειακά νοσήματα μέσα από τη χαρτογραφική απεικόνισή τους και τον υπολογισμό κατάλληλων δεικτών. Τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται παρακάτω αφορούν στη διερευνητική χωρική ανάλυση του επιπέδου υγείας ενός δείγματος πληθυσμού και δεν μπορούν να γενικευθούν σε όλο τον πληθυσμό της Αττικής επειδή το δείγμα δεν είναι κατάλληλο αντιπροσωπευτικό. Ωστόσο, επιχειρείται να αναδειχθεί η σημασία της μελέτης της χωρικής διάστασης του φαινομένου ώστε μελλοντικά να συνδεθούν τα ΚΝ με περιβαλλοντικούς παράγοντες που ενδεχομένως να επηρεάζουν τις χωρικές τους ανισότητες.

Δεδομένα

Από τα στατιστικά στοιχεία του Πίνακα 1 μπορούμε να συμπεράνουμε για το δείγμα του πληθυσμού ότι πρόκειται κυρίως για άτομα μεσήλικα και άνω με ΔΜΣ μεγαλύτερο του φυσιολογικού που κατά πλειοψηφία έχουν υπέρταση, αλλά όχι απαραίτητα στεφανιαία νόσο. Η τελευταία παρατήρηση αναμένεται φυσιολογική δεδομένης της ηλικιακής κατανομής των ερωτώμενων που είναι κατά πλειοψηφία άνω των 60 ετών. Η υπέρταση παρουσιάζει μεγάλες ανισότητες μεταξύ των ερωτώμενων σε σχέση με τα άλλα χαρακτηριστικά του επιπέδου υγείας τους. Ωστόσο, από τον δείκτη Moran's I που τείνει στο 0 προκύπτει ότι οι θέσεις ατόμων με υπέρταση είναι τυχαία κατανομημένες στο χώρο. Αντίθετα, άτομα με ΣΝ, με παρόμοια ηλικία, και με παρόμοιο ΔΜΣ τείνουν να γειτνιάζουν με άτομα με τα ίδια χαρακτηριστικά, όπως προκύπτει από τη στατιστικά σημαντική τιμή του δείκτη χωρικής αυτοσυσχέτισης Moran's I και την πολύ μικρή τιμή του χωρικού δείκτη Gini μεταξύ των γειτόνων των εν λόγω μεταβλητών.

Με βάση τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων, η ΣΝ εμφανίζεται κυρίως σε άνδρες με κανονικό βάρος ή υπέρβαρους, αλλά όχι απαραίτητα με υψηλό επίπεδο παχυσαρκίας. Επίσης, εμφανίζεται σε ηλικίες από 50-79 για τους άνδρες με τις περισσότερες περιπτώσεις στις ηλικίες 60-69, ενώ στις γυναίκες εμφανίζεται σε μεγαλύτερες, σε σχέση με τους άνδρες ηλικίες (70-79).

Στον Χάρτη 1, με κοκκίδες κόκκινου χρώματος εμφανίζονται οι ασθενείς με ΣΝ, με κοκκίδες μπλε χρώματος τα υγιή άτομα και με κοκκίδες λευκού χρώματος τα άτομα χωρίς διάγνωση. Είναι εμφανείς οι περιοχές, όπως για παράδειγμα οι δήμοι Ελευσίνιας και Ασπροπόργου, όπου παρατηρείται συγκέντρωση υγιών από ΣΝ ατόμων και άλλες περιοχές όπως οι Δήμοι Κορυδαλλού, Αγίας Βαρβάρας και Παλαιού Φαλήρου όπου παρατηρείται συγκέντρωση

Διαγενεακή κοινωνική κινητικότητα: Κοινωνικά άνιση πρόσβαση των νέων στην εκπαίδευση και το επάγγελμα στη δεκαετία του 2000*

2016 | Φεβ

© Μαλούτας

Η αναπαραγωγή των ανισοτήτων μέσα από την εκπαίδευση και ο χώρος της πόλης

Οι κοινωνικές ανισότητες αναπαράγονται με συστηματικό τρόπο, καθώς η κοινωνική καταγωγή των νέων εξακολουθεί να προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό τη διαδρομή τους προς την κοινωνική θέση την οποία τελικώς καταλαμβάνουν, διαψεύδοντας τις φιλελεύθερες επαγγελίες περί ισοτήτας ευκαιριών. Η εκπαίδευση, στις δυτικές κοινωνίες τουλάχιστον, αποτελεί προνομιακό μηχανισμό και πεδίο μέσα στο οποίο άτομα διαφορετικής κοινωνικής καταγωγής διαμορφώνουν συστηματικά άνισες προϋποθέσεις για τις κοινωνικές διαδρομές τους (Moore 2004).

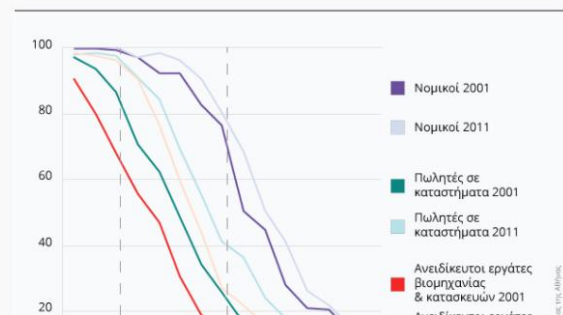
Ο εκδημοκρατισμός της εκπαίδευσης στη σύγχρονη περίοδο επέτρεψε σε ευρείες κοινωνικές ομάδες την πρόσβαση σε θέσεις απασχόλησης, αλλά και εξουσίας, που αποτελούσαν μέχρι τότε κληρονομικό προνόμιο. Ο εκδημοκρατισμός ήταν σταδιακός, επιμήκινε τις εκπαιδευτικές διαδρομές, αύξησε το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης καθώς και τη συμμετοχή των χαμηλότερων κοινωνικών κατηγοριών σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες (Moore 2004). Έτσι, αυξήθηκε η κοινωνική κινητικότητα, αλλά η ανισότητα εξακολούθησε να αναπαράγεται συστηματικά: η πρόσβαση στα διαρκώς υψηλότερα εκπαιδευτικά προσόντα που απαιτούν οι εκάστοτε επίζητες επαγγελματικές θέσεις παραμένει σταθερά άνισα (Duru-Bellat 2006).

Ταυτόχρονα, η εκπαίδευση αποτελεί μηχανισμό που νομιμοποιεί το κοινωνικά άνισο αποτέλεσμα που δημιουργεί, αποδίδοντας τα άνισα εκπαιδευτικά προσόντα στα άνισα προσωπικά χαρακτηριστικά των ατόμων και, κυρίως, στις άνισες ικανότητες και την άνισα προσπάθεια που έχουν καταβάλει (Duru-Bellat 2009, Dubet et al. 2010).

Οι πολιτικές που αύξησαν τις εκπαιδευτικές επιλογές των γονέων κατά τις τελευταίες δεκαετίες εκεί όπου κυριάρχησαν νεοφιλελεύθερες ιδέες και κατευθύνσεις πολιτικής, ενίσχυσαν την ανάπτυξη εκπαιδευτικών στρατηγικών από τα μεσαία στρώματα (Oría et al. 2007). Οι πολιτικές αυτές είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση των κοινωνικών

Οι εκπαιδευτικές διαδρομές επιμηκύνονται για όλους τους νέους ανεξάρτητα από το κοινωνικοεπαγγελματικό περιβάλλον από το οποίο προέρχονται. Οι διαφορές, ωστόσο, παραμένουν και η ψαλίδα κλείνει πολύ περισσότερο για την Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ παραμένει σημαντική στις ηλικίες της Τριτοβάθμιας (γράφημα 11). Έτσι, η σημαντική σύγκλιση των ενδιάμεσων και χαμηλών επαγγελματικών κατηγοριών με τις υψηλές αφορά κυρίως την ολοκλήρωση της 12ετούς εκπαίδευσης (διαφορά 5 περίπου ποσοστιαίων μονάδων στην ηλικία των 17 ετών) ενώ στην ηλικία ολοκλήρωσης 4ετών σπουδών στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση η διαφορά παραμένει σημαντική (40-50 ποσοστιαίες μονάδες).

Γράφημα 11: Ποσοστό νέων 15-29 ετών στην εκπαίδευση ανά ηλικία και ανά επαγγελματική κατηγορία του προσώπου αναφορές του νοικοκυριού στην Αθήνα

Νεολαία και πολιτική: Τάσεις της πολιτικότητας των νέων μέχρι την κρίση

Μ Παντελίδου Μαλούτα

2015 | Δεκ

Από τη δεκαετία του 1990 και μέχρι την κρίση παρατηρείται συστηματικά στο πλαίσιο της ελληνικής πολιτικής κουλτούρας μείωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στο πολιτικό σύστημα και τους θεσμούς. Παράλληλα σημειώνεται αυξανόμενη απομάκρυνση από την πολιτική, ιδιαίτερα των νέων, με την έννοια του μειωμένου πολιτικού ενδιαφέροντος και της μικρότερης έμπρακτης συμμετοχής, τόσο σε σύγκριση με νέους/ες προηγούμενων περιόδων, όσο και με σύγχρονους τους μεσήλικες. Σε όλες τις εμπειρικές έρευνες της περιόδου τεκμηριώνεται η εικόνα της ελληνικής νεολαίας, σε αρμονία με άλλους/ες Ευρωπαίους/ες της ίδιας γενιάς, ως πρωτίστως ατομοκεντρικής, με μειωμένες κοινωνικοπολιτικές ανησυχίες και μειωμένο ενδιαφέρον και συμμετοχή σε πολιτικές συλλογικότητες. Παράλληλα, κυνισμός και αίσθηση ματαιότητας ως προς την αποτελεσματικότητα της ενδεχόμενης πολιτικής παρέμβασης μοιάζουν να αυξάνονται. Το ευρύτερο κοινωνικοπολιτικό και πολιτισμικό περιβάλλον καθόριζε ένα «κλίμα περιόδου» εφησυχασμού και άφρασης, με τη νεολαία να διχοθετεί πρωταρχικά τα ενδιαφέροντα και τον δυναμισμό της προς άλλες κατευθύνσεις, σε σαφή αντίθεση με τη γενιά των γονιών της. Η κρίση, ισχυρότατος (ανα)κοινωνικοποιητικός παράγοντας, λειτούργησε και στο πεδίο αυτό καταλυτικά, όπως θα δούμε. Ωστόσο, ήδη από το 2008 τα γεγονότα του Δεκεμβρίου προκάλεσαν έκπληξη, ακριβώς διότι δεν εφαρμονίζονταν με τη συλλογική φυσιογνωμία που ήταν καθιερωμένο να αποδίδεται στους/ε νέους/ες στην ελληνική πολιτική κουλτούρα της εποχής. Κάτι είχε ήδη αρχίσει να αλλάξει.

Νεολαία και πολιτική γενιά

Παρότι η νεολαία δεν αποτελεί ενιαία κοινωνική κατηγορία, μας επιτρέπεται να μιλάμε γενικευτικά για τους/ε νέους/ε ως φορείς πολιτικές δράσης, στο βαθμό που υπάρχει ένας

Πίνακας 3: Απέναντι σε ένα καυτό πρόβλημα της γειτονιάς ή του χωριού προτιμούν (%)

ΗΛΙΚΙΑ	Να αφήσουν τους αρμόδιους να κάνουν τη δουλειά τους		Να απευθυνθούν μόνοι τους στους αρμόδιους		Να απευθυνθούν σε συλλόγους ή οργανώσεις		Να πάρουν μέρος μαζί με άλλους σε κινητοποιήσεις	
	1988	2006	1988	2006	1988	2006	1988	2006
18 - 29	22,9	50,1	19,8	23,4	10,9	5,1	46,8	21,4
30 - 44	24,5	35,6	27,3	35,2	10,5	9,7	37,7	19,5
45 - 59	34,0	37,2	28,0	33,1	8,9	12,6	29,0	17,1
60 +	43,7	48,8	28,2	33,2	8,5	4,8	19,6	13,2
ΦΥΛΟ								
Γυναίκες	38,9	46,4	21,5	29,2	8,1	7,8	31,4	16,6
Άνδρες	23,8	38,6	30,0	34,3	11,2	8,4	34,9	18,7
Σύνολο	31,3	42,6	25,8	31,7	9,7	8,1	33,2	17,7

© Πανεπιστήμιο Πατρών, 2015

Πηγή: Πολιτική Συμπεριφορά των Γυναικών, ΕΚΚΕ 1988· Έρευνα Πολιτικών Προτύπων και Πολιτικής Συμπεριφοράς, ΕΚΠΑ 2006

Πίνακας 4: Ίσολογική αυτοποσέθηση ερωτώμενων (%)

Το πολιτικό προσωπικό στην Αττική 1990-2012. Κοινωνικά και πολιτικά χαρακτηριστικά

2015 | Δεκ

Μ Κακετάκη

Η γεωγραφική περιφέρεια της Αττικής περιλαμβάνει πέντε συνολικά εκλογικές περιφέρειες, οι οποίες αθροιστικά εκλέγουν 85 βουλευτές, ενώ ανάμεσα τους συγκαταλέγεται και η μεγαλύτερη εκλογική περιφέρεια της χώρας, εκείνη της Β' Αθηνών η οποία σήμερα εκλέγει 42 βουλευτές.

Πίνακας 1: Αριθμός εκλεγομένων βουλευτών στις εκλογικές περιφέρειες της Αττικής

Εκλογική περιφέρεια	Αριθμός εδρών (2004 - 2012)	Αριθμός εδρών (1996-2000)	Αριθμός εδρών (1990-1993)
Α' Αθήνας	17	19	21
Β' Αθήνας	42	38	32
Α' Πειραιά	6	7	8
Β' Πειραιά	8	8	8
Αττικής	12	9	7
Σύνολο	85	81	76

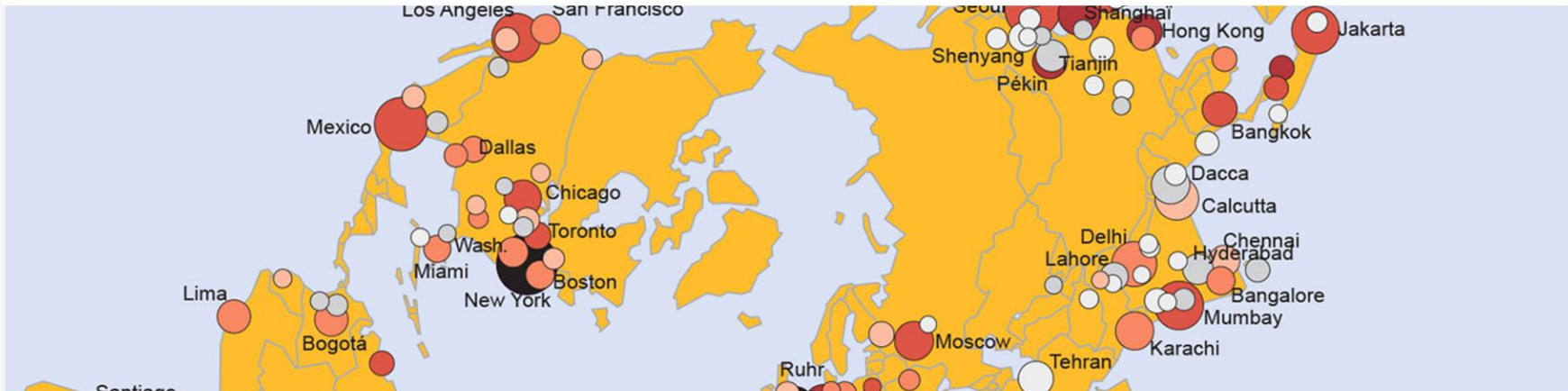
Ε: Μόλις κατανοήστε καλύτερα τις Αθήνες

Το χρονικό διάστημα 1990-2012 πραγματοποιήθηκαν εννέα εθνικές εκλογές, τα έτη 1990, 1993, 1996, 2000, 2004, 2007, 2009, καθώς και τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2012 [1].

Πίνακας 2: Χαρακτηριστικά βουλευτών στις εκλογικές περιφέρειες της Αττικής

	Α' Αθήνας	Β' Αθήνας	Α' Πειραιά	Β' Πειραιά	Αττικής	Όλες οι περιφέρειες
Γυναίκες (%)	27,3%	18,9%	21,7%	15,4%	6,9%	19,6%
Μέση ηλικία πρώτης εκλογής	46,3	48,1	46,7	48,8	45,9	47,5
Θητείες εντός Αττικής (Μ.Ο.)	2,2	2,8	2,4	2,4	2,8	2,6
Θητείες Συνολικά (Μ.Ο.)	3,7	4,5	3,4	3,5	4,0	4,0
Εκλογή σε άλλη περιφέρεια (%)	34,8%	27,0%	8,6%	7,7%	3,4%	22,8%
Πολιτική προέλευση στην Αυτοδιοίκηση (%)	36,9%	22,7%	60,9%	33,3%	57,1%	34,8%
Εντοπισότητα (%)	56,7%	43,1%	71,0%	57,1%	70,4%	53,7%
*Από: Έκθεση Έκτακτου ΕΚΕ	76,0%	70,0%	4,5%	4,5%	11,1%	40,0%

Κ: Κοινωνικά χαρακτηριστικά Αθηνών

Ο διεθνής οικονομικός ρόλος της Αθήνας

2015 | Δεκ

Δ Οικονόμου

Ο διεθνής οικονομικός ρόλος της Αθήνας αναλύεται από τρεις οπτικές γωνίες: τις οικονομικές δραστηριότητες διεθνούς προσανατολισμού, τις υπερτοπικές υποδομές που στηρίζουν τις προηγούμενες και την προσέλκυση διεθνών κεφαλαίων. Μια διάκριση πριν και μετά (κατά) την κρίση είναι αναγκαία, για προφανείς λόγους.

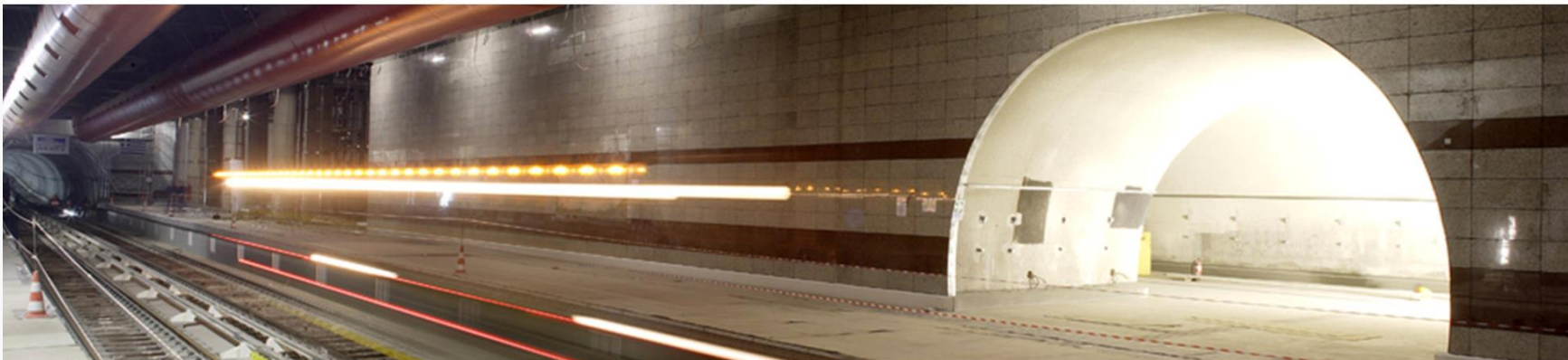
Σε διάφορες διεθνείς ιεραρχήσεις των μητροπόλεων κατά τα 10-15 χρόνια που προηγήθηκαν της κρίσης, η Αθήνα κατά κανόνα απουσίαζε, με εξαίρεση αυτές που λάμβαναν υπόψη και όχι άμεσα οικονομικούς παράγοντες, συνήθως ή τον διοικητικό ρόλο. Ο χάρτης που ακολουθεί (ESPON 2013, 32) και παρουσιάζει μια αξιολόγηση των πόλεων που είχαν κάποιο είδος παγκόσμιου ρόλου το 2008, τοποθετεί την Αθήνα στην τρίτη κατηγορία, απλώς επιβεβαιώνοντας πλήθος ανάλογων κατατάξεων που, παρά τις διαφορετικές θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις, συστηματικά απονέμουν στην Αθήνα περιορισμένη διεθνή εμβέλεια.

Ο ελληνικός τουρισμός είναι κυρίως εξωστρεφής, και η όποια επίπτωση της κρίσης σε αυτόν λόγω της μείωσης της εσωτερικής ζήτησης αντισταθίστηκε από την αύξηση των διεθνών ροών. Η αύξηση αυτή έχει πολλαπλές αιτίες που ανάγονται τόσο στις συνθήκες στην παγκόσμια τουριστική αγορά, όσο και σε κάποια μείωση του κόστους των τουριστικών υπηρεσιών στην Ελλάδα λόγω της εσωτερικής υποτίμησης, αλλά ανεξάρτητα από τις αιτίες ήταν έντονη, με αποτέλεσμα ο τουρισμός να είναι ο μόνος ίσως τομέας που εμφάνισε κατά την κρίση ανοδική πορεία -με εξαίρεση την Αττική. Η πολύ μεγάλη μείωση των τουριστικών ροών στην τελευταία, σε ποσοστά της τάξης του 30% ή και περισσότερο στις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας, πρέπει να αποδοθεί κυρίως στις μη οικονομικές πλειυρές της κρίσης, και σε μεγάλο βαθμό στις πολιτικές αναταραχές και τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα του κέντρου της Αθήνας. Ο τουρισμός στην Αττική ήταν κυρίως τουρισμός πόλης (σε αντιδιαστολή προς τον τουρισμό ήλιου-θάλασσας) και η κατάρρευση της διεθνούς εικόνας της Αθήνας και του κέντρου της έπαξαν καθοριστικό ρόλο στην πορεία του τομέα.

Ένα σημαντικό ερώτημα είναι το πώς επηρέασαν/επηρέαζον τον διεθνή οικονομικό ρόλο της Αθήνας οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν μέχρι σήμερα για την αντιμετώπιση της κρίσης.

Πρώτο σημείο: Οι (ατελείς) μεταρρυθμίσεις στις αγορές εργασίας και προϊόντων και στη δημόσια διοίκηση βελτίωσαν κάπως ορισμένες παραμέτρους κρίσιμες για το διεθνή ρόλο της Αθήνας, αλλά σε όχι επαρκή βαθμό για να οδηγήσουν σε ισχυρά αποτελέσματα. Η δίστημη αυτή εξέλιξη (Βελτίωση, ανεπάρκεια) αντανακλάται σε διάφορους δείκτες για την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας (που με δεδομένο το βάρος της Αθήνας σε

Τα μεγάλα έργα υποδομών

Π Σκάγιαννης | Γ Καπαρός

2015 | Δεκ

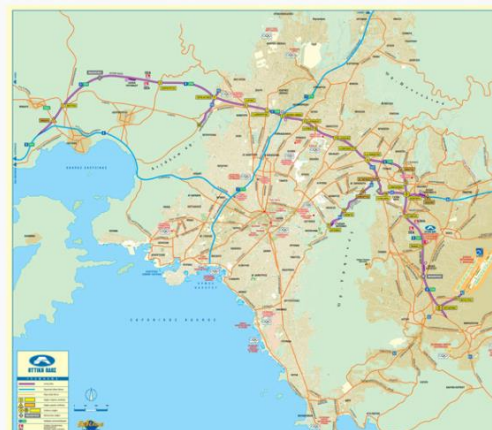
Οι κατασκευαστικές υποδομές εννοούμε τα τεχνικά έργα (σημειακά ή δικτυακά) ή κελύφη που αποσκοπούν στην υποστήριξη των ανθρώπινων οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων (π.χ. βιομηχανία, παιδεία, μεταφορές). Ως μεγάλα έργα υποδομών θεωρούνται αυτά των οποίων η επένδυση για τη δημιουργία τους ξεπερνάει το ένα δισεκατομμύριο δολάρια. Αποτελεί διεθνή προβληματισμό η σχέση τέτοιων έργων με την ανάπτυξη, και ιδιαίτερα οι όροι με τους οποίους τέτοια έργα θα μπορούσαν να θεωρηθούν επιτυχημένα, καθώς η ισχύουσα αντίληψη είναι ότι η επιτυχία τους έγκειται στην ολοκλήρωσή τους εντός των ορίων του σιδηρού τριγώνου των χρονικών και χρηματικών ορίων καθώς και των προδιαγραφών που αρχικά είχαν καθοριστεί (Dimitriou 2014, Flyvbjerg, Bruzelius and Rothengatter 2003).

Στο πλαίσιο αυτό σφείλει κανείς να αναγνωρίσει ότι οι επενδύσεις σε υποδομές, οι οποίες παρά τους βραδείς ρυθμούς ανακύκλωσης του κεφαλαίου εφόσον είναι δυνατή η κερδοφορία, αποτελούν μια από τις επενδυτικές διεξόδους του κεφαλαίου, ιδιαίτερα όταν οι επενδύσεις στον βιομηχανικό τομέα, που εξασφαλίζει ταχύτερη ανακύκλωση του επενδεδυμένου κεφαλαίου και συνεπώς γρηγορότερο κέρδος, δεν είναι επαρκώς επικερδείς ή ασφαλείς (Harvey 1982).

Βέβαια, λόγω του μεγέθους τους (από πλευράς χρηματικής επένδυσης, φυσικής κλίμακας, χρονικής δέσμευσης κλπ), οι υποδομές, και ιδιαίτερα οι μεγάλες, αφορούν σε όλη την κοινωνία, αποτελώντας έναν από τους υλικούς συνεκτικούς παράγοντές της. Κατά συνέπεια, η πολιτική για τις υποδομές αποτελεί σε πολύ μεγάλο βαθμό κρατική πολιτική στην οποία κρυσταλλώνονται και οι σχετικές αντικρουόμενες τάσεις και απόψεις (συμφέροντα) για τον προσανατολισμό και την εξέλιξη της κοινωνίας.

Τέτοιον παράδειγμα είναι η περίπτωση των μεγάλων υποδομών που δημιουργούνται κατά τη

Διάγραμμα 4: Αττική Οδός (2015)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Χρησιμότητα του άτλαντα

- για την επιστημονική κοινότητα
- για όσους αναζητούν τεκμηριωμένη πληροφόρηση
- για την εκπαίδευση
- για τους επισκέπτες της πόλης και τους ξένους μελετητές
- για έμπνευση και χάραξη πολιτικής